

Unge rejser

Rejsetyperne er ikke de såkaldte "familierejser" i nærområdet på camping, i sommerhus eller på interrail. Man vil langt væk, og de mest populære ferietyper er skiferie og aktivferie. Man søger oplevelser.

ungdomsforskning

ungdomsforskning

Unge rejser

Årg. 4, nr. 4 - december 2005

Citat på forside

Højniveauholdet i samfundsfag, Sorø Akademi

Se artiklen: Unge rejser - fra Tjæreborg til Thailand

Udgiver

Center for Ungdomsforskning ved Learning Lab Denmark, DPU

Ansvarshavende redaktør

Birgitte Simonsen

Redaktør

Niels-Henrik M. Hansen

nmh.ild@dpu.dk

Sproglig redaktør

Anne Kofod

ako.ild@dpu.dk

Tine Filges

tfi.ild@dpu.dk

Layout

Niels-Henrik M. Hansen

nmh.ild@dpu.dk

Abonnement for 2005

4 numre: Kr. 150,- (enkeltpersoner), kr. 200,- (institutioner)

Løssalg

1 nummer: Kr. 50,-. Der ydes rabat ved køb af flere numre og eksemplarer.

Se www.cefu.dk for yderligere information.

Bestilling af abonnement og løssalg

ungdomsforskning@ild.dk

ISSN 1602-0324

Tryk

Schweitzer A/S

Copyright

Center for Ungdomsforskning

- 5   **REDAKTØREN**
- 5   R.I.P. Interrail
      Af Niels-Henrik M. Hansen
- 7   **UNGES REJSER**
- 7   Ude er godt, hjemme er bedst
      Af Niels-Henrik M. Hansen og Tine Filges
- 13   Trækfugle vender altid hjem
      Af Firouz Gaini
- 19   Backpacker non-stop!
      Af Sarah Holst Kjær
- 27   Unges rejser - fra Tjæreborg til Thailand
      Af højniveauholdet i samfundsfag, Sorø Akademi
- 33   Fra Køge til Delhi
      Af Anne E. Jensen
- 37   Den indre rejse - unge som frivillige i 3. verdenslande
      Af Mette Katja Marcussen
- 42   **AKTUEL FORSKNING**
      Fritidsaktiviteter og spiseforstyrrelser
      Af Tine Filges
- 46   **BOGOMTALE**
      Det svære ungdomsliv
      Af Niels-Henrik M. Hansen

R.I.P. Interrail

I denne udgave af ungdomsforskning tager vi fat på temaet "unges rejser". Unges rejser skal i den forbindelse forstås bogstaveligt. Nummeret handler om unges udlandsrejser og ikke om f.eks. deres sociale bevægelser eller om mentale rejser. Hvordan står det så til med de unges rejseri?

På overfladen kan det se ud som, at det med at rejse har mistet meget af sin særlige aura. Interrail er ikke længere, hvad det har været. Bangkok og New York er stadig langt væk, men ikke længere væk end at mange har været der. Kort sagt kan man spørge, om unges rejser har ændret betydning i løbet af det sidste årti? Fra en situation, hvor man rejste ud for at se andre og nye steder til en situation, hvor rejsen er blevet en indre rejse - en art moderne dannelsesrejse affødt af det store identitetsarbejde, som unge i dag kæmper med?

Lidt ironisk kan det konstateres, at vi kommer vidt omkring i dette nummer. En artikel tager os med danske unge ud i Guatemalas jungle for at belyse deres begrundelser for at rejse dertil og hjælpe fattige børn og unge. En anden artikel tager fat i unge færingers rejsemønstre og viser, hvordan modernitetens gennemsættelse ser ud for færøske unge.

Temaet er blevet til på baggrund af henvendelser fra Ungdomsforsknings læsere, og vi vil gerne understrege, at vi gerne tager imod forslag til relevante temaer til Ungdomsforskning. Forslag kan sendes på nmh@dpu.dk.

God fornøjelse med dette nummer.

Niels-Henrik M. Hansen
Redaktør Ungdomsforskning

Ude er godt, hjemme er bedst

Af Niels-Henrik M. Hansen og Tine Filges

I anledning af H.C. Andersens 200 års fødselsdag kommer man ikke uden om digterens bevingede ord om, at rejse er at leve. Det er selvfølgelig ikke tilfældigt, at så mange betydninger, metaforer og overgangsriter gennem tiden er blevet knyttet til unge og rejser. Det er dog et historisk nyt fænomen, at så mange unge har en så stor variation af muligheder for i længere tid at kunne rejse væk for at studere, arbejde eller være turist på en af klodens eksotiske destinationer.

Ideen om den klassiske dannelsesrejse, det at unge rejser ud og i mødet med det fremmede rustes til voksenlivet, går tilbage til 1600-tallet. I begyndelsen var det dog kun de rige og velstående børns, der blev sendt på rejser til Europas storbyer, mens bønderbørn og andre måtte nøjes med den mere beskedne tur fra hjemmet til nabosognet, når de skulle ud at tjene. I dag

kan vi næsten ikke forestille sig, at så mange aldrig besøgte andre marker end dem, der lå 30-40 kilometer fra deres fødegård.

At rejse har mange betydninger

De forskellige artikler i denne udgave af Ungdomsforskning bevidner, at både det at rejse og leve for unge i dag har mange betydninger. Dannelsesrejsen er langt fra forsvundet fra de unges forestillingsverden, om end den har fået andre former og formål. I dag møder de unge ligefrem en kulturel forventning om, at de som færdiguddannede ikke alene er berejste, men også har foretaget sig noget meningsfuldt og kompetencegivende i det fremmede.

De unges bevæggrunde for at rejse spænder vidt. Nogle unge rejser forholdsvist traditionelt – f.eks. til Spanien på charterferie om sommeren, mens andre unge hyppigt er på farten og gerne

vælger livsstilsrejser, hvor det enten er selve byen, stedet eller aktiviteten (fx ski, kultur eller sport), som er hovedattraktionen. Andre unge igen bruger bevidst rejsen som et refleksivt og identitetsskabende projekt. De søger at opleve noget nyt, afprøve egne grænser, samle points til at studere og udvikle sig i mødet med andre kulturer og folkeslag.

For mange unge handler det at rejse om gå i ét med - eller bare møde noget - som er større end dem selv. Som her en pige der er blevet interviewet om sit forhold til friluftsliv og naturen:

"I sommer var jeg oppe og vandre i Pyrenæerne med en tjekkisk veninde... Det var næsten uvirkeligt... da jeg normalt ikke er specielt troende... Naturen er nok det nærmeste, man kommer noget, der er større end mennesket. Man kan kalde det Gud, eller man kan lade være... en religiøs oplevelse, dét er, at det er positivt, at det hele netop ikke afhænger af, om jeg er her... det er dén oplevelse... dén følelse, som vender tilbage, hver gang jeg er i nærheden af bjerge." (22-årig kvinde) (citater fra Fisker 2005)

Der er ingen tvivl om, at verden for hende står åben som et slags forum for kropslig og åndelig udvikling. Men ikke alle unges rejser ud for at dyrke en individualistisk-æstetisk livsform. Her er en ung mand, som er optaget af at kombinere det individuelle med fællesskabet og det kollektive ansvar:

"Jeg kunne sagtens forestille mig at komme ud til nogle opbygningsprojekter [og] prøve at skabe et eller andet i et u-land fra bunden. Forskellige vandprojekter eller et eller andet. Prøve at, det lyder altså idealistisk ikke, gøre forholdene bedre for nogle mennesker, som har sværere vilkår. Det er det ideelle." (23-årig mand) (citater fra Fisker 2005)

Hvordan, hvorhen og hvorfor de unge rejser, er således præcist, som vi kender det fra de unges øvrige livssfærer, en afspejling af, hvem de er, hvilken baggrund de har med sig, og hvilke ressourcer de har adgang til (Fisker 2005).

Ændringer i rejsemønstret

I løbet af de sidste tyve år har unges rejsemønstre ændret sig. I 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne var det at tage på interrail eller den store verdens(om)rejse meget populært. I dag har interrail langt fra samme bevågenhed som tidligere. Ændringen skyldes til dels internettet, der på så mange gennemgribende måder har forandret vores verdenssyn, men også at det er blevet langt billigere og lettere at rejse med fly. Mange flere har således råd til rejse flere gange om året og til fjerne steder som f.eks. USA og Asien. Hvad der før i tiden var forbeholdt globetrottere, eventyrere og jetsættet, er i dag blevet almindelige rejsemål for selv den unge charterturist.

Fra dannelsesrejse til identitets- og oplevelsesrejse

Det altoverskyggende tema for ungdomsfasen i dag er, for de fleste unge, dannelsen af en identitet. Det er det centrale omdrejningspunkt, og det er ikke let. I og med at mange af de traditionelle pejlepunkter har mistet betydning, og at flere og flere valg bliver overladt til de unge selv, oplever mange unge det som en stor udfordring at finde ud af, hvem de er, og hvad de vil være. Det er muligt, at man skematisk og analytisk kan se, at unge langt fra har valgfrihed på alle hylder, men blandt mange unge eksisterer denne forestilling i bedste velgående. Identitetsprojektets mål er, at finde ud af "hvem er jeg?". Og det er et svært projekt for en del unge, selv for dem, som betegnes som velfungerende.

Det er særligt i forbindelse med overgange, at man kan se de unges udfordringer med at finde ud af, hvem de er. Særligt ved f.eks. overgangen fra grundskolen til ungdomsuddannelserne eller til erhvervsuddannelserne, ses der i dag en tendens, at en del unge vælger gymnasiet, blot fordi de føler, at det ikke lukker nogle mulig-

heder, og at de til og med får tre år mere til at finde ud af, hvem de er, og hvad de vil være. Som Pless og Katznelson (2005) beskriver det, føler mange unge i dag, at uddannelsesvalget er uigenkaldeligt, og dermed bliver det ekstra vanskeligt og svært.

Hvorfor kommer tanken om uddannelsesvalg ind her? Sarah Holst Kjær peger i dette nummer på, at der dels er en række forventninger om, at man som ung skal tage ud at rejse, inden man slår sig ned. I det perspektiv bliver rejsen en slags overgangsrite, hvor man tager ud og oplever noget, måske erfarer noget om sig selv, inden man "stivner" i voksenlivets rutiner og ansvar. Holst Kjær peger også på, at ideen om at rejse er blevet indbygget som en uofficiel norm i uddannelsessystemet. En norm, der siger, at rejsen kan hjælpe en med at definere, hvem man er, og hvad man vil. I den forståelse bliver rejsen derved det ultimative individualiseringsprojekt i en globaliseret tidsalder.

Hvad indebærer det egentlig at være turist?

Sociologien Henrik Dahl (2004) peger på, at man som turist ser verden på en bestemt og specifik måde, som adskiller sig fra f.eks. en religiøs eller et teknisk syn på sin omverden. At opfatte verden som turist indebærer, at man oplever, at verden er til for mig. Det centrale spørgsmål bliver, hvad verden eller destinationen kan gøre for mig. Turisten har altid et mål med at besøge bestemte steder, og i forlængelse af den analyse tilføjer Henrik Dahl, at man altid vil besøge steder, som man indirekte kender eller har en forestilling om. Sarah Holst Kjær har den samme pointe i hendes artikel, hvor hun peger på, at en væsentlig del af forberedelserne til rejsen går med at finde ud af, hvad man vil og undersøge dette via internettet og guidebøger.

I det unges rejser i dag er udtryk for globaliseringen og individualiseringens gennemførelse,

hvor man rejser ud for at opleve og ikke mindst blive klogere på sig selv, og hvor målet er ægte og autentiske oplevelser, opstår der nemt et skisma mellem ønsket om det unikke og udnyttelse af rejsemålene. En grænse, der kommer til udtryk i Mette Katja Marcussens artikel i dette nummer. Hun beskriver, hvorledes danske unge tager til Guatemala for at hjælpe fattige unge. Ønsket om at gøre en forskel fylder en del i de unges motivationer, men samtidig ønsker de at opleve det ægte og upolerede eksotiske, hvorved de balancerer på en grænse mellem ønske om at hjælpe og udnyttelse af dem, de vil hjælpe.

Rejser i alle størrelser

Hidtil har fokus været på den lange rejse med rygsæk, men selvom denne type måske fylder meget i bevidstheden om unges rejser, så er billedet mere nuanceret. En del af artiklerne i denne udgave af Ungdomsforskning konstaterer, at den traditionelle rygsækrejse har mistet en del af sin tidligere betydning (se bl.a. Gaini og Holst Kjær i dette nummer). En forklaring kunne være, at det simpelthen er blevet lettere og mere økonomisk overkommeligt for de fleste at tage en almindelig charterrejse til f.eks. Thailand eller andre steder, der før var eksotiske og forholdsvis svært tilgængelige.

Samtidig har folk fået flere penge blandt hænderne, og det afspejler sig bl.a. ved en større spontanitet – weekendture er blevet mere almindelige – og det påvirker også det generelle rejsemønster. I denne udgave af Ungdomsforskning er der en artikel skrevet af en gymnasieklasse fra Sorø Akademis Skole. De har haft samme udgangspunkt som nummerets øvrige skribenter, men i deres artikel fokuserer de udelukkende på kortere rejser og charterture. Empirisk set, er det en interessant artikel, fordi den kan læses som et indirekte signal på rygsækrejsens retræte.

Artikler i dette nummer

Artiklerne i dette nummer kommer vidt omkring i deres perspektiver på unges rejser.

Nummeret indledes med en artikel af Firouz Gaini, som under overskriften "Trækfugle vender altid hjem" tager fat i globaliseringens følger for unges rejsemønstre og forhold til den "store verden". Det sker ud et færøsk udgangspunkt, men med pointer, der kan bruges i langt flere sammenhænge.

En central pointe for Gaini er, at grundet den generelle velstandsstigning er rejserne blevet kortere og mere spontane for unge. De længevarende og eksotiske rygsækrejser eksistere stadig, men har i dag mistet en del af tiltrækningskraften blandt unge på grund af udviklingen i den globale ungdomskultur og turistindustrien. Samtidig har definitionen af hvad der er eksotisk ændret sig fra en traditionel forståelse, hvor det eksotiske var små "bounty-øer" meget langt væk, til en perception af det eksotiske lige så vel kan være storbyer tæt på, som tilbyder andre former for folkeliv, arkitektur og oplevelser. Endelig peger Gaini på, at man også kan se en modbølge, hvor unge i stedet for at rejse ud, opsøger det eksotiske f.eks. via internettet, og på den måde stadigvæk deltager i den globale ungdomskultur.

I den næste artikel beskriver Sarah Holst Kjær de koder og kompetencer, som unge skal beherske, når de tager på en klassisk rygsæktur til Fjernøsten. Holst Kjær mener, at for mange unge er ideen om et sabbatår med tilhørende udlandsrejse nærmest indbygget i deres overvejelser omkring deres uddannelse. For rejsende er fællesskabet med andre rejsende centralt, men ikke så ligetil, som man umiddelbart skulle tro. Erfaringer og de "rigtige" historier er en væsentlig valuta i den sammenhæng. En væsentlig pointe for Holst Kjær er, at det for hovedparten af de

rejsende unge netop er tale om en indbygget forventning om, at det er noget man skal, når man skal tage en uddannelse, og derfor bliver rejsen en slags "tidslomme" – løsrevet fra den hjemlige kontekst og klart afgrænset fra denne. Derfor sker der sjældent, at den unge overfører og bruger erfaringerne fra rejsen i den hjemlige sammenhæng.

I artiklen "Unge rejser – fra Tjæreborg til Thailand – beskriver en samfundsfagsklasse fra Sorø Akademi deres perspektiv på unges rejser. De har bl.a. lavet en undersøgelse af, hvor rejserne går hen, hvor mange penge der er til at rejse for om året og hvad unge søger, når de rejser.

Anne E. Jensen ser i den efterfølgende artikel på unges rejser i relation til det danske uddannelsessystem, hvor hun ser muligheden for udlandsophold i forbindelse med ens uddannelse som en særdeles vigtig faktor, der kan være med til at sikre og højne kvaliteten af de danske uddannelser. Samtidig peger Jensen på, at unge på faglige, korte og mellemlange videregående uddannelser med stor fordel kunne tage et halvt eller helt år på en udenlandsk uddannelsesinstitution. Det sker ikke i dag – det er primært de unge på de lange videregående uddannelser, der gør det.

Hvorfor vælger nogle unge at tage til et 3. verdens land for at passe børn? Det spørgsmål satte Mette Katja Marcussen sig for at besvare. Hun tog på feltarbejde i Guatemala, hvor hun talte med danske unge, der var taget til Guatemala for et passe marginaliserede og fattige børn. Et af de centrale spørgsmål Marcussens artikel rejser er, hvor grænsen går for unges ønsker om autentiske oplevelser og ønsket om at hjælpe andre – altså en gråzone, hvor ønsket om at hjælpe andre bliver et påskud for at få adgang til de unikke og særlige oplevelser, som Holst Kjær pegede på, var en væsentlig drivkraft.

Marcussens artikel er den sidste i temaet om unges rejser.

Efter den bringer vi en artikel om et nyt spændende forskningsprojekt, der ser på om natur og friluftsliv kan have en positiv effekt på behandlingen af spiseforstyrrelser. Det skræmmende ved mange spiseforstyrrelser blandt unge er, at omgivelserne føler sig magtesløse, og at det er svært og langvarigt at behandle unge med spiseforstyrrelser. Samtidig er der meget lange ventelister på behandling, hvilket efterlader mange i en desperat situation. Det nye projekt gennemføres i et samarbejde mellem AIDA (Center for behandling af spiseforstyrrelser), KVL (Landbohøjskolen) og Center for Ungdomsforskning.

Afslutningsvis kommer der en kort omtale af tre nye ungdomsbøger.

Afrunding

Unge rejser et spændende tema, men også et vanskeligt et. Der er mange ting på spil og man kan konstatere, at det eksotiske ikke længere er, hvad det har været. Man kunne måske gå så langt som til at sige, at den traditionelle opfattelse af det spændende og eksotiske er blevet

overtaget af charterturismen, hvilket giver rum for nye variationer af unges rejser og nye forståelse af det eksotiske, som noget, der lige så godt kan være lige om hjørnet, som på den anden side af verden.

Litteratur

Dahl, Henrik

2004 Turisters Kulturforbrug. Pilotstudie udarbejdet for Wonderful Copenhagen. København: Wonderful Copenhagen

Fisker, Hans Jørgen

2005 Unge friluftsliv – en moderne, en traditionel og en posttraditionel måde at dyrke friluftsliv som personligt, socialt og kulturelt refleksivt identitetprojekt.

Pless, Mette og Noemi Katznelson

2005 Niende klasse og hvad så? Midtvejsrapport. København: Center for Ungdomsforskning.

.....

Er unges udlængsel skabt af globaliseringen? Hvilken form får unges rejselyst, når den støder sammen med et samfund i periferien af globaliseringen? Det er nogle af de spørgsmål Firouz Gaini tager fat i hans artikel om unges rejser set fra Færøerne.

Trækfugle vender altid hjem

Af Firouz Gaini

“Små øer egner sig kun som bosted for fugle”, siger den rebelske pige Barba bittert i den færøske roadmovie *Bye Bye Blue Bird* (Ottardóttir 1999). “Måske er små øer ikke kun for fugle”, siger veninden Rannvá med et smil i filmens afsluttende scene, der foregår ved landets lille forblæste lufthavn, “men også for mennesker, der ikke ønsker at flytte væk”. Barba vælger helt uventet i sidste øjeblik at aflyse sin rejse tilbage til udlandet. Hun kaster sig i sin grædende mors arme, en mor, som hun ellers ikke havde set i mange år. Barba er blevet voksen og ungdomslivets eventyrlige og uransagelige rejse er ovre. Filmen belyser meget godt mange færøske unges situation; deres rejse i tid og rum, fra barndom til voksenliv, fra små isolerede øer til den store fremmede verden – og tilbage. Trækfugle vender altid hjem.

Flirt med fremmede lande

Det udenlandske eventyr, der udvider ungdommens horisont og giver værdifulde minder for livet, er næsten altid begrænset til nogle måneder eller år. Og helst før man “etablerer” sig med ægtefælle, børn, hus og faste arbejdstider. Der er i høj grad tale om en fase i livet, et slags overgangsritual, som skal give en kulturel og symbolsk kapital at nyde godt af senere i livet. Det er, kan man også sige, en investering i eksotiske oplevelser og erfaringer, der ikke kan tilegnes hjemme i det nordatlantiske. Udlængselen er stor, men hjemlængslen lige så stærk. Det er hjemme på øerne, at de fleste vil skrive livets bog, skabe noget varigt og opfostre deres børn. Tilhørighedsfølelsen er meget stærk, nærmest magnetisk og overnaturlig, og giver mange færingere i (permanent) eksil, som det også bliver sagt i *Bye Bye Blue Bird*, oplevelsen af at være

landsforrædere. Blod og jord (eller bjerg) hører sammen i traditionel færøsk kultur. Det er her, på øerne, at vi har vor rolle. Under den tunge fugtige tåge skal livets drama udspille sig.

Udlandsfæring, der af forskellige årsager ikke kan eller vil vende hjem, bliver først glemt og forsvinder siden helt ud af det færøske kulturelle verdensbillede. Det brusende hav, der skiller øerne fra omverdenen, symboliserer også et skel mellem forestillinger om virkelighed og drøm, alvor og leg, mening og handling. Rejsen er en uforpligtende flirt med fremmede kulturer og samfund. Den dækker de unges behov for frihed og leg. *Bye Bye Blue Bird* er en kritisk undergrundsfilm, der forsøger at sprænge denne stærke dualisme, der isolerer øerne kulturelt og gør hjemkomsten efter længerevarende udlandsophold utrolig tung og bedrøvende for mange mennesker. "Hvilket andet land i verden", siger de vilde og provokerende veninder i filmen, "betragter sine landsmænd bosiddende i udlandet for forrædere?". Situationen er i virkeligheden nok den samme for de fleste unge verden over, der vender hjem til deres provinsielle lokalsamfund.

Nye destinationer og drømme

Færøsk ungdoms rejse- og flyttemønstre har ændret sig meget i de sidste år. Den flydende modernitets globaliserende verden med voksende mobilitet (for de velstående) på alle livets områder påvirker i dag også den vestnordiske periferis øsamfund. Det er blevet billigere og lettere at rejse væk. Weekendskapader til København og Reykjavik er en udbredt praksis blandt mange færing, med lidt ekstra på bankkontoen. Rejserne er blevet mere spontane og tidsbegrænsede end tidligere. Storbyferier er blevet et hit blandt mange urbane unge. Koncert- og festivalrejser, vin- og fodboldrejser, ja temarejser i det hele taget, er blevet et realistisk valg for moderne færing. Fra 2005, var det

for første gang nogensinde blevet muligt at flyve til Danmark og hjem igen samme dag med almindelig rutenettrafik. De store eksotiske rejser til fjerne himmelstrøg er også meget populære, selvom de eventyrsøgende backpackere er færre anno 2005 end i slutningen af forrige århundrede. Nu er det de relativt rige, som vælger at rejse til kendte luksusturistmål i Østasien og Latinamerika. Backpackerne, som ofte er fattige unge studerende, er ikke forsvundet, absolut ikke, men har mistet lidt af sin tiltrækningskraft og subkulturelle status på grund af udviklingen i den globale turistindustri og vestlige ungdomskulturer generelt.

Backpackerkulturen

Færøske backpackere er en del af det globale fællesskab af backpackere, idealistiske antiturister, der i årtier har vandret på jagt efter "ægte" alternative rejseoplevelser udenfor de kommercielle neokoloniale rejsedestinationers aktionsradius. Den såkaldte backpackerkulturs værdisystem baserer sig på følgende hovedpunkter: "freedom, independence, tolerance, low budget and interaction with locals" (Anderskov 2002: 38). Den repræsenterer en form for pilgrimsrejse for personlig udvikling og filosofisk oplysning. Rejserne med rygsæk og sandaler gennem rurale skovområder i Østen er den rejseform, der minder mest om overgangsritualer (Johnsen 1998). I små grupper eller helt alene, tager unge mennesker på rejsetogt i alt fra 3-4 til 9-10 måneder, før de skal starte på gymnasiet eller universitetet. Til livets store eventyr bliver et skoleår taget ud af kalenderen, oftest lige efter gymnasiet, og før karriereambitionerne og det moderne rutineprægede "hverdagsliv" sætter tydelige grænser for de unges udfoldelsesmuligheder. For mange symboliserer tiden som backpacker dermed overgangen fra barn/ungdom til voksen, fra frihed til forpligtelse, men den kan også ses som en tiltrængt "pause" fra arbejdsliv eller studier (Johnsen 1998: 76). De unge ønsker at

.....

Backpackerne, som ofte er fattige unge studerende, er ikke forsvundet, absolut ikke, men har mistet lidt af sin tiltrækningskraft og subkulturelle status på grund af udviklingen i den globale turistindustri og vestlige ungdomskulturer generelt.

”se verden”, rejse langt væk, længere end andre turister og nærme sig den yderste kyst, for at udvide sin kulturelle og psykologiske bevidsthed mest muligt. Den kendte hjemlige kontekst skal helst forsvinde helt ud af horisonten. Du skal give slip – og dog ikke helt.

Et paradoks

I vor globaliserende verden lyder det måske umiddelbart paradoksalt, at backpackerkulturen, en af de mest postmoderne kulturer, er på tilbagegang eller i færd med at ændre karakter, men rejsernes morfologi ændrer sig kontinuerligt, og de korte og mere komfortable rejser passer bedre til mange unges præferencer og livsstile i dag. De uberørte ”autentiske” kulturer eksisterer uanset kun i National Geographic og i gamle romantiske rejsebeskrivelser. Det opdagede og afslørede Claude Lévi-Strauss allerede i 1930’ernes Brasilien (1955). Dermed er det blevet næsten lige så eksotisk at rejse til Østberlin eller Lyon som at besøge tropiske øer i Det Indiske Hav. De unges rejsemønstre følger den nye trend

i antropologien: man kan (principielt) finde lige så spændende og ”præmoderne” kulturer rundt om gadehjørnet som i Borneos dybe regnskove. Nu er det kinesiske og japanske backpackere, der rejser til Vesteuropas gamle byer. Når det er blevet lettere at rejse ud, er det samtidig også blevet lettere at rejse hjem igen. Og det er naturligvis med til at styre de unges rejseaktiviteter.

Rejsernes mål og retning

Ungdommen er den globale forbrugs- og underholdningsindustri uddødelige kejser, blindt tilbedt af de fleste. Rejser er det kapitalistiske verdensmarkeds måske hurtigst voksende sektor med nærmest ubegrænset udviklingspotentialer. Rejsebranchen er, kombineret med de moderne digitale medier, vor tids mest effektive drømmefabrik. Ungdom og rejser symboliserer dermed, når de to sammenkobles, mainstreamkulturens stærkeste idealmodel, som de fleste mennesker mere eller mindre bevidst forholder sig til og reflekterer over. Gennem deres rejser ”realiserer” de unge sig selv, bliver det sagt, fordi

den fysiske mobilitet er den største frihed. Det er en frihed til at fortsætte med at være fri, til at undgå bindinger, til at glemme, til at undgå ansvar og forpligtelser. Rejsen er en overgangsfase uden klart definerede statuser, roller, opgaver eller pligter, som løsriver individet fra samfundets strukturer. Rejsen åbner for gentagne udsættelser af de store valg angående identitet og fremtid (Bauman 2000). Rejsen beruser sanserne og udvisker dagliglivets detaljer. Men hvor længe kan man leve i denne tilstand? Hvad ønsker man i virkeligheden at opnå?

Hverdagschok

De to skæve eksistenser, der i Bye Bye Blue Bird vender hjem til "fuglenes øer" efter i mange år at have hørt til diverse europæiske storbymiljøer, får et chok, når de møder almindelige mennesker, der så at sige "lever lokalt". Konfrontationen med disse jordnære mennesker, ofte deres egne familier, sender pigerne i en dyb eksistentiel krise, som de må kæmpe sig igennem. Gentagelserne og den bekymringsløse livsrytme er i begyndelsen ikke til at holde ud for de fredløse vildkatte fra storbyens anarkistiske subkulturer. Den ukunstige natur virker ligeledes trykkende, fastlåsende, dominerende og altoverskyggende på pigerne. De føler sig mindre og mindre i landskabet, som fanget i en stærk malstrøm, afvæbnet og afmægtig af havet og bjergene. De befinder sig i en sej proces; langsomt får de styr på deres tanker og udvikler deres personlige og kulturelle identitet. De er nødt til at forholde sig til deres historie, omgivelser og fremtid. Den indre rejse, fra den sydligste til den nordligste af øerne i en gammel Ford, er også en rejse gennem deres komplekse og splittede identitet, der fører dem til et nyt stadium – der umiddelbart synes mere stabilt og struktureret: voksenlivet.

Postmoderne jagt efter indhold

På Færøerne har rejser generelt set ikke den samme funktion og mening, som de har i Europa

og Nordamerika anno 2005. Den globaliserende verdens alternative, sociale, politiske og religiøse bevægelser og subkulturer, der delvist baserer sig på specielle rejseformer, har aldrig slået rødder på Færøerne. Bevægelserne er deciderede storbyfænomener, der hører postindustrielle samfund til – lidt som man på samme måde kan sige om technomusikken inden for musikindustrien. Der er backpackere, der søger risici og "ægte" sanseoplevelser, neostammer og primitivister, der vil finde Rousseaus lykkelige naturtilstand, utopister og new age-missionærer, der vil revolutionere det materialistiske samfund, og der er ruralister og nomadister, der ønsker at stoppe den internationale urbaniseringsproces (Lalander & Johansson 2002, Skelton & Valentin 1998). Hele regnbuen af farverige idealistiske bevægelser har været fraværende fra øerne. De er et produkt af den postmoderne by og middelklassens jagt efter tabte værdier og livsstile. Unge på Færøerne føler sig ikke fremmedgjorte på samme måde; de føler ingen trang til at rejse til Kalahariørkenen for at finde mennesker i romantisk harmoni med naturen. De er som helhed heller ikke specielt revolutionære. De har ingen ambition om at "go native" i et eller andet glemt verdenshjørne. Selvfølgelig er der undtagelser, individer der ikke passer til billedet, men de hører oftest til bevægelser, der er ældre af dato, mindre postmoderne, f.eks. kristne missioner og hjælpeorganisationer, der har mange færinges i sin tjeneste.

Den færøske boomerang

Færøsk ungdoms rejseaktiviteter kan knyttes til individernes socioøkonomiske og ungdomskulturelle identitet. Rejser som aktivitet eller kapital har meget forskellig status og værdi inden for de forskellige kategorier af unge. Nogle unge rejser ofte og til mangfoldige fjerne og nære destinationer, andre forlader næsten aldrig øerne og har "kun" rejseminder fra København eller Jylland. I senmoderne tid er sfærene fritid

---

Der er backpackere, der søger risici og ”ægte” sanseoplevelser, neostammer og primitivister, der vil finde Rousseaus lykkelige naturtilstand, utopister og new age-missionærer, der vil revolutionere det materialistiske samfund, og der er ruralister og nomadister, der ønsker at stoppe den internationale urbaniseringsproces

– hjem – skole (eller arbejde) meget tæt knyttet til hinanden og forventes at være i harmoni således, at individernes livsstile og værdier dækker alle sfærer på samme tid. Grænserne er flydende og flertydige, identitetsarbejdet kontinuerligt, og udlandsrejser er ofte en kombination af fritid, ferie, arbejde, familiebesøg osv. Mange unge tager på ferie sammen med familien om sommeren, til træningslejr eller turnering med fodboldholdet, til koncert med ungdomsorkestret, til seminar med menigheden, til kursus i forbindelse med tekniske uddannelser eller besøger en mor eller far, som bor i Danmark. De unge rejser dermed mest i forbindelse med en række forhold, der har direkte tilknytning til deres sociale liv på Færøerne, og rejsen symboliserer en udvidelse af den etablerede hjemlige kontekst. Med andre ord fungerer rejserne som

en aktiv del i det lokale liv, og rejserne medfører ikke de store omvæltninger i hverdagen. Målet er ikke at komme så langt væk, som backpackere gør. Tværtimod. Man forsøger at føle sig hjemme i udlandet, at undgå kulturшок og for stærke bevægende oplevelser. Der er mere tale om en rutinepræget fysisk mobilitet, som ikke er grænsebrydende – selvom landegrænser krydses.

Hjem, kære hjem

Vi må ikke glemme, at en del unge på Færøerne slet ikke interesserer sig for udlandsrejser. De undgår dem helst. Mange færøske sømænd, der har alle verdens have som arbejdsplads, tager med det første fly hjem til Færøerne, så snart de har sat foden i land i Hong Kong, Mombasa, Los Angeles eller Port Said, og der er 1-2 måneders

ferie i vente. De vil ikke "spilde" så meget som én dag i fremmede byer. Som nævnt er færinger hjemlængsel og tilhørsfølelse nærmest overnaturlig og irrationel. Det er som om, at Færøerne er det eneste faste punkt på jorden, som alle andre øer og kontinenter ustandseligt bevæger sig rundt om (Gaini 2005). Der er en speciel fleksibilitet i samfundet af denne folkestrøm, skiftevis ind og ud af samfundet. Der er konstante flytninger til og fra Færøerne. Nogle mennesker bliver kastet ud i et udlandsophold, andre sendt hjem - som en boomerang - hvilket sandsynligvis er et ø-problem, som andre øsamfund også kender til. De fleste unge, der tager højere uddannelse, er nødt til at flytte væk. De skal leve i udlandet i op til seks år, selvom de måske ikke har særlig lyst til at flytte.

Virtuelle globetrottere

De unge, der ikke ønsker at flytte eller rejse til fjerne himmelstrøg for at sanke eksotiske oplevelser, har helt andre prioriteringer og ungdomskulturer end globetrotterne. De virker måske i udgangspunktet mere provinsielle eller konservative end den globale mainstreamkultur og alternative bevægelses repræsentanter.

Men så enkelt er det dog ikke. De deltager ofte aktivt i den globale ungdomskultur gennem nye interaktive elektroniske medier. De er virtuelle globetrottere, der dagligt vandrer gennem internetjunglen. De er i princippet ikke mere traditionelle end den flyvende ungdom, men har måske stærkere bindinger til lokalsamfundet, pga. arbejdsforhold, økonomi og familierelatio-

ner. Det er ikke kun fugle, som ønsker at bo på øerne. Og ironisk nok migrerer de fleste fugle til varme lande om efteråret. Trækfugle vender dog altid hjem. Strandskaden - tjaldur - bliver højtideligt fejret den 12. marts hvert eneste år. Det er dagen, hvor Færøernes nationalfugl vender hjem fra Afrika. Med nutidens gode forbindelser til omverdenen er det blevet lettere end nogensinde at rejse til og fra Færøerne. Øerne egner sig ikke kun for fugle.

Firouz Gaini er ph.d.-studerende på Færøernes Universitet, hvor han arbejder med ungdomsforskning.

Kilder

Anderskow, C. 2002. Backpacker Culture. Meaning and Identity Making Processes in the Backpacker Culture among Backpackers in Central America. Afhandling. Aarhus Universitet

Bauman, Z. 2000. Liquid Modernity. Cambridge: Polity Press

Gaini, F. N som nomad. In Pajazzo (kulturtidskrift). Helsinki

Johnsen, S. 1998. Jalan jalan! En socialantropologisk analyse av backpackere i Nusa Tenggara, Indonesia. Hovedoppgave. Universitetet i Tromsø

Lalander, P. & Johansson, T. 2002. Ungdomsgrupper i teori og praksis. Lund: Studentlitteratur

Lévi-Strauss, C. 1955. Tristes Tropiques. Paris: Plon

Skelton, T. & Valentine, G. (red.) 1998. Cool Places. Geographies of Youth Cultures. London & New York: Routledge

.....

I tre perioder (1999, 2001, og 2003) har Sarah Holst Kjær lavet feltarbejde i forskellige asiatiske lande blandt unge rygsæk-rejsende 'backpackere', som de kalder sig selv. Baseret på deltagerobservationer og kvalitative interviews med unge i alderen 21-26 år, viser artiklen, at de rejsende – gennem rejsen – tilegner sig kulturelle færdigheder i at reflektere over, afkode og forstå deres fællesskaber. Alt sammen indenfor rejsens specifikke ramme.

Backpacker non-stop!

Kommunikation, oplevelser og sociale fællesskaber blandt unge rejsende

Af Sarah Holst Kjær

Denne artikel diskuterer den kulturelle kommunikationskompetence, som unge danske rygsæk-rejsende skaber, når de søger og indgår i et rejsefællesskab. En eftertragtet social flygtighed præger backpackernes miljøer, og mens oplevelser og afprøvninger af sig selv i fremmede omgivelser er rejsens egentlige formål, så handler det for backpackerne også om at inkludere og ekskludere sig selv i andre rejsendes sociale netværk. De unge fortæller og vurderer deres status og tilhørsforhold i det sociale fællesskab gennem anvendelsen af specielle overfladekoder, fortællegenrer og de rejsevilkår, som hører til rejsen. Centralt for de rejsende står dette at kunne begå sig. På rejsen betyder

det, at man skal kunne igangsætte, fastholde og afslutte kontakten med andre unge rejsende på den rigtige måde.

De rejsendes privilegier

Snarere end langvarig dannelse og fordybelse, handler nutidens dannelsesrejse om at indsamle en stor mængde oplevelser i det globale supermarked. For de unge er den langvarige rejse, som typisk varer mellem 3-12 måneder, en tidslomme i deres øvrige liv. Rejsen er på mange måder forventet som noget, man 'bør' gøre, mens man er ung, og inden man slår sig ned, får uddannelse, arbejde og familie. Rejsen er altså som udgangspunkt en konventionel del af de

unges livsløb, og noget som er accepteret og legitimeret fra omgivelserne og installeret som en (foreløbig?) norm i uddannelsestankegangen. Man kan tage sig et sabbatår – et hvileår – hvor man finder ud af, 'hvad man vil'. I rejsen ligger der således indlejret en forestilling om, at unge lærer sig noget gennem oplevelser, at det er godt at gøre sig sine egne erfaringer, at man bliver moden og får et (fornuftigt) kendskab til verden. Denne forestilling er udgangspunktet for mange unge, uanset om de tager ud at rejse lige efter endt ungdomsuddannelse eller som en pause fra et arbejde eller et videregående studie. Hver enkelt har sine helt private og specifikke dannelsesmæssige formål, som defineres og som varieres afhængigt af, hvor den unge er i sit livsløb.

For de rejsende, som jeg har interviewet, er de private motivationer vidt spredte. Der er alt lige fra f.eks. afprøvning af psykedeliske stoffer til at opleve og se steder, man har læst om i romaner eller hørt om i historietimerne. Der er motiver som at 'knepe sig igennem Asien', afprøve sig selv gennem 'ekstreme' oplevelser; trekke, riverrafte eller cykle gennem ufremkommelige områder, involvere sig i hjælpearbejde; være engelsklærer eller hjælpe gadebørn i en lokal organisation. For andre er motivet at gå på kurser: sprog-, dykker-, meditations-, massage- eller yogakurser eller simpelthen det at rejse med en flok venner og veninder og se, hvad der sker.

En stor del af forberedelserne til rejsen består således i at blive enige om, hvad man vil, fastlægge en rute, undersøge, planlægge og organisere ruten gennem nogle oplevelsesknudepunkter som f.eks. internettet og guidebøger. For mange rejsende ender turen med at blive lidt af det hele, og man investerer sin krop fænomenologisk i verden; det er meningen, at man skal lade sig påvirke, henrykke og overraske gennem

rejsens erfaringsdannelse, samtidig med at man tager sig selv med ud:

Tom: Jeg kommer med mit credit card, jeg kommer med min vestlige baggrund. Når man er så privilegeret, at man er rejsende, så får man jo det bedste af begge verdener. Efter eget for-godt-befindende. For mit vedkommende er det mange gange dét, der trækker, om det er i den ene eller anden retning; om det er, at man er i byen, så skal ud, man skal ha' noget luft, man skal ha' noget rum. Om det er ud til kysten og ud at bade, eller hvad fanden det nu er, eller det er op i bjergene og vade rundt, eller det er omvendt; man er på landet og skal ind til byen ik'. Det er mange gange det, der er drivkraften, sådan nogle ret banale ting.

Rejsen muliggøres først og fremmest af et økonomisk privilegium. Mange af de unge har arbejdet i en længere periode og sparet sammen. Købekraften betyder, at de rejsende (nogen for første gang) erfarer, at deres vestlige baggrund også kan sættes i forhold til den fattigdom, som de konfronteres med, i rejselandet. Den økonomisk velstillede rejsende har netop råd til og mulighed for at rejse. I vestlig terminologi indeholder dette 'bevægelses-privilegium' positive elementer af tid, overskud til at komme ud og evnen til at gøre noget – ikke mindst at veksle mellem at opleve udenfor i det fremmede og være indenfor, eller komme tilbage, til de rejsendes fællesskaber.

Denne vekselvirkning er forbundet med rejsens flow dvs., at de rejsende erfarer, at de kan skabe muligheder og valg, der er lystbetonede, at de kan følge deres indskydelser efter "for-godt-befindende".

Hvor har du været? Hvor skal du hen?

Denne vekselvirkning mellem udenfor og indenfor rejsefællesskabet er integreret i de rejsendes kommunikationsform. At rejse i det

Man kan tage sig et sabbatår – et hvileår – hvor man finder ud af, 'hvad man vil'. I rejsen ligger der således indlejret en forestilling om, at unge lærer sig noget gennem oplevelser, at det er godt at gøre sig sine egne erfaringer, at man bliver moden og får et (fornuftigt) kendskab til verden.

fremmede og at være i en Anden verden, oftest omgivet af sprog og bogstavsystemer man ikke behersker, normer og kulturelle koder, man ikke kan aflæse, bliver for mange rejsende forbundet med en uvished, som håndteres og kontrolleres. Informationssystemer, meningsudvekslinger og meningsskabende strategier om det Fremmede er således en vigtig del af de rejsendes fællesskab. Gode råd - eller advarsler - om den næste destination, et bestemt land, en god strand, eller om forskellige hændelser og seværdigheder anbefales til - eller frarådes - andre rejsende.

Fortællingen er således et væsentligt orienteringsredskab på rejsen. Den baserer sig på de rejsendes oplevelser og på en gensidig deltagelse i rejsefællesskabet. Initiering af kontakt med andre rejsende går igennem rejsens typiske samtalegenre; 'hvor har du været - og hvor skal du hen?':

Peter: Man møder nogen, og de ser backpacker-agtige ud, og så er det meget naturligt, at man falder i snak med dem, og så er det altid den typiske "nåh, hvor kommer du fra?" og "hvor har du været?", "hvor skal du hen?". Så snakker man sammen, og det er ligesom om, man synes, man har et eller andet at snakke om, men på et eller andet plan - eller på et eller andet tidspunkt - så bliver det for meget alt det der med, at man bare skal møde hinanden, fordi man er backpacker, og så burde man ha' et eller andet sammen.

I initieringen af kontakt indskrives en social flygtighed og en definition af rejsefællesskabet, som noget midlertidigt. Samtalegenren er primært fokuseret på at opsnappe information fra andre og at komme videre til nye oplevelser, væk fra rejsefællesskabet. Man har ikke nødvendigvis noget til fælles med hinanden, bare fordi man er backpacker – andet end rejsens vilkår, og vekselvirkningen mellem komme ind i og ud af fællesskabet.

Offentlig intimitet - At være åben

Fællesskabet er altså baseret på social flygtighed og bekendtskaber, som måske kun varer en time. Kontakten etableres i nuet, i en slags offentlig intimitet og er baseret på et intimitetsideal om at udstråle åbenhed og nærvær. Mødet med andre rejsende, social tiltrækning og frastødning af andre, afhænger af rejsens vilkår, dvs. den tidslige og stedlige omstændighed, der skifter i takt med, at erfaringer og oplevelser etableres hos den enkelte. Deraf opstår også ønsker om nye rejsefællesskaber og nye oplevelsesmuligheder.

De rejsende har hele tiden mulighed for at ændre og forhandle deres sociale, kontekstuelle og rejsebetonede i fællesskab med andre. Udvekslingen af gode råd og vejledning, at afstikke nye kurser, at mødes og følges med nye rejsekammerater betyder, at den offentlige intimitet ikke (ideelt set for de rejsende) inkluderer f.eks. at få kærester eller at slå sig ned et fast sted for en længere periode. Dette er imod den sociale flygtigheds princip. De flygtige sociale kontakter er derimod baseret på et hyper-nærvær, en intensitet og en opslugthed i øjeblikket, som snart kan forsvinde. Samtidig er flygtigheden også udtryk for etableringen af et tryghedsnetværk. De mange internet-cafeer rundt omkring i de rejsendes miljøer hjælper med at knytte aftaler og sociale kontakter sammen:

Louise: Det er ikke et problem at finde andre backpackere, de vælter rundt i Thailand og Indonesien. Det er let at finde folk, nye mennesker, nyt blod, ny ilt, ny spænding, nyt alt muligt. Man kan jo starte ud i Bangkok f.eks. - jamen der er jo så mange. Men der kan man lave rigtig mange relationer, forbindelser, kontakter "nåh, skal du dér hen, det kunne være, jeg skulle ta' med, eller skal vi mødes deroppe, eller skal du derned på den side, jamen så kan vi mødes dernede" og det er lidt rart, tror jeg. Alle backpackere bruger den meget "nåh

skal du også derhen, vi kan måske lige lave en aftale, eller kan vi lige udveksle e-mail adresser, for så kan vi jo lige maile og så kan vi jo lige se, om vi er i nærheden", og så var der jo en, man kendte. Og det tror jeg, der er mange, der er glade for. Og i Thailand er det jo så sjovt, fordi der møder man jo backpackere alle vegne, man dukker op ved et tilfælde alle mulige steder og de samme steder. Inde på restauranter de mest mærkelige steder, så er folk der gud-hjælp-mig, og det er jo sådan noget, der er sjovt, fordi så får man ens lille netværk, som så er i Thailand. Og det er jo det, jeg godt kan lide at; "hej, hvor har du nu været henne, og hvad laver du her? Jeg troede du var i den anden ende". Det er jo rart, for man bliver så glad, når der er nogen, man kender, selvom man kun har snakket med dem i en time, så er det bedre end alle dem, man aldrig har set før. Det er nok lidt det netværk man får, selvom det måske kan være overfladisk eller meget svagt, så er det der. Det er fællesskab.

Tøjstil, 'overflade-koder' og rejsefællesskab

De rejsendes samværsformer baserer sig på en hurtig aflæsning af koder, netop fordi de sociale konstellationer er præget af konstant omskiftelighed. Aflæsningen – og optagetheden – kommer bl.a. til udtryk i fordybelsen af en række 'overflade-koder', som de unge rejsende kommunikerer gennem. Overflade-koderne, det at se "backpacker-agtig ud", er for de rejsende afgørende for, om man initierer eller undslipper social kontakt. Aflæsningsformen er præget af genkendelse blandt de rejsende. Det gælder om på den ene side at bevare sin vestlighed, dvs. ikke at blive opslugt for meget i det fremmede, og på den anden side at tilegne sig de – i rejsefællesskabet - statusgivende erfaringer og oplevelser, som opstår i det fremmede og 'eksotiske'. Denne balancegang er hårfin og baseret på en nøje dosering af det velkendte og det fremmede. I modsætning til f.eks. kulturforskernes 'going native' er det for de rejsende vigtigt at bevare sig selv og udvælge sin ekstase – sin

opslugthed i noget Andet end sig selv. Man skal altså være 'hjemlig' og vestlig på en bestemt måde for at opbygge og bevare tilhørsforhold til rejsefællesskabet, og man falder udenfor rejsefællesskabet, hvis man tilegner sig lokal 'eksotisk' tøjstil, adfærd og interesser for en længere periode. Tilhørsforholdet til rejsefællesskabet består således i at kunne aflæse vestlighed og erfaring med det fremmede. I den korte tid de rejsende er sammen - hvad enten de er i direkte kontakt, eller bare ser hinanden på gaden - aflæses overflade-koderne:

Anna: Altså de fleste tager jo tøj på, for at vise hvad man kan stå indenfor, og hvad man repræsenterer på et eller andet område - jeg ved godt, det ikke hænger sammen altid, men det er jo det, man prøver at putte folk i bås efter. Jeg har jo selv mit tøj, som jeg skal have frem, når jeg når Goa, mit tøj som jeg købte i Thailand. Jeg skal da ud og udstråle, altså det skal jeg.

Overflade-koderne refererer (ideelt set) til en forbindelse mellem (mindst) to geografiske steder. De præsenterer tidligere ophold på rejsen og fremviser således rejseerfaring. Fremvisning af rigtigt og også slidt rejseudstyr af vestligt brand, herunder rygsække, trekkingstøvler, lommelygter, hurtigtørrende håndklæder, suppleres med souvenirs, som indikerer en erfaring, der kommunikerer blandt de rejsende. T-shirts, smykker og digitalbilleder signalerer, hvor man har været, og hvor på erfaringens rangstige man indplacerer sig og bliver indplaceret af andre. De rejsendes overflade-koder præsenterer således noget relationelt mellem de rejsende, deres kommunikationsformer og aflæsningsstrategier af hinanden.

Det tillokkende i at indgå i det sociale rejsefællesskab har markedskræfterne og turistindustrien og imidlertid 'regnet ud'. Det er derfor også muligt at 'påklistre' sig overfladetegn uden at have de 'nødvendige' erfaringsmæssige for-

udsætninger og oplevelser til at legitimere dem. At 'have været der' (been there - done that!) og have opbygget rejse-erfaring forhandles og afgøres i de rejsendes fortællefællesskaber, hvor en autenticitetsforståelse af virkelige oplevelser afgør, hvem man lytter til, hvem man tildeler taletid, og hvem man lader sig rådgive af.

Bevarelse af kontakt – gensynsglæde

Alligevel veksler personlige råd fra medrejsende med mere fællesstandardiserede oplevelser og begivenheder. For backpackerne er Lonely Planet. A Travel Survival Kit's guidebogserie et væsentligt orienteringsredskab. I guidebøgerne findes landkort, opremsninger af hoteller, restauranter, seværdigheder og begivenheder. Gennem guidebogen kan man på forhånd aftale et præcist sted, man skal mødes:

Tine: Vi har også et mere strengt program nu, fordi vi skal nå til Goa [i Indien, min anm.]. Nu skal vi være én dag i Jaipur, så skal vi nå det, og det, og det, fordi vi gerne vil se lidt. Så jeg synes alligevel, vi tænker meget på tiden og hvornår vi skal booke det tog, fordi vi skal altså være der, til jul. For at mødes med nogle venner vi traf i Nepal.

Blandt mange oplevelser og begivenheder er julen en kristen højtid i det multireligiøse Indien, som forbinder de rejsende med hinanden. Guidebogen fungerer her som et værktøj til at bevare kontakt mellem de rejsende, og højtiden trækker mange rejsende til Goa, også de venner man har forladt i et andet land. Rejsens mere generelle vilkår af begivenheder og oplevelser, man som rejsende må deltage i (must-sees), fungerer således som en legitimering af bevarelse af kontakt med andre. Højtiden forbinder ligesindede rejsende og legitimerer en gensynsglæde indenfor en fælles kulturel overenskomst af hvad et højdepunkt er, her defineret ud fra vestlig baggrund og forståelse af det hjemlige og velkendte.

Paradiset er kun for vennerne – videre!

Backpackernes rejseform legitimerer dog også en afslutning på de sociale kontakter og en distance i forhold til rejsefællesskabet. Det er impliceret i rejsens vilkår, at man kun bliver, så længe man vil, inden man skal videre! Legitimeringen af social flygtighed er baseret på de rejsendes erfaringer og rejseoplevelser, som fællesskabets sociale hierarkier er bygget op omkring:

Egil: Til sidst, da vi f.eks. kom til Thailand, var vi godt trætte af backpacker-livet så i Thailand, i stedet for at tage ud til alle strandene, til alle de såkaldt 'fede' steder så tog vi simpelthen fra Malaysia op gennem Sydthailand. Vi rejste til alle de fire-fem store provinsbyer, som dårlig nok var nævnt i guidebogen. Ikke fordi vi havde hørt fra nogen, at det var nogle fede steder, men vi tænkte at "nu skulle der altså ske noget nyt".

Steder, oplevelser og andre rejsende fortolkes gennem hierarkiske vurderinger af, hvem der har tilgang til en eksklusiv intern viden, og hvem der ikke har. Rejseerfaringer må opbygges langsomt, forfines og dannes. Denne erfaringsproces skaber en eksklusivitet, som de rejsende anvender sig af, når de flytter sig væk fra de etablerede fællesskaber: På et tidspunkt har man indsamlet oplevelser og erfaringer, og man har hørt de gode historier. Ligesom guidebøgerne fremviser information - som kan nedslides ud fra en forståelse af, at backpackere placerer sig nærmere 'den rejsende' end 'turisten', hvor den rejsende står over turisten i status - så kan de rejsendes kommunikationsformer også nedslides, hvis der fortælles og lyttes for meget. Det indikerer altså en erfaring ikke at anvende sig af guidebøgerne, fordi guidebogen præsenterer de 'overbenyttede' oplevelser og alle de nedtrampede stier - der hvor alle andre rejser hen.

I de rejsendes kommunikationsformer foregår

der således et vist hemmelighedskræmmeri, hvor noget information er alment, mens andet er forbeholdt særligt udvalgte. Eller sagt på en anden måde: Paradiset er kun for vennerne. Blandt præcis disse erfarne rejsende, som har kendskab til både almene og veldefinerede opfattelser af de 'fede' og 'ufede' steder, præsenteres de rejsendes idealer. Det er eftertragtet at rejse efter særligt udvalgte - og ukendte for andre - steder. Disse steder har netop højstatus, fordi de indikerer frihed fra rejsefællesskabet, dog skal man også søge fællesskabet med andre rejsende. At kunne begå sig optimalt er baseret på at kunne veksle mellem oplevelser, steder og erfaringer udenfor fællesskabet og dygtiggøre sig i aflæsningen af koder og samtalegenrer indenfor fællesskabet. Medlemskab og status i de rejsendes sociale fællesskaber bliver - trods alt - først til, når erfaringen med det fremmede fortælles blandt de rejsende. De rejsende realiserer på mange måder det, som de har planlagt inden rejsens start, samtidig med at de indgår i et rejsefællesskab, som også kræver visse sociale og kommunikative strategier, der genforhandler det planlagte.

Det fremmede og det hjemlige

For de unge rejsende overføres og forenes det at investere sig selv kropsligt og fænomenologisk i verden i mindre grad til det hjemlige. Så snart omgivelserne skifter, 'glemmer' kroppen igen, hvad det vil sige at føle sig fremmed, hvad sociale problemer og anderledes levevis vil sige. Selvom de unge rejsende oftest veksler mellem en tredje verdens romantik eller pessimisme på rejsen, så er det et fåtal af de rejsende, som aktivt forholder deres tilgang til det globale muligheder, deres oplevelse af sociale problemer og forskelligheder med en global bevidsthed.

Rejsen, som indskrevet i sabbatårkonventionen, betyder, at mange unge ikke afviger fra det, som de hjemlige omgivelser forventer af dem, nem-

lig at genoptage og påbegynde det planlagte voksenliv uafhængigt af, hvad de har oplevet og lært sig. Netop fordi rejsen defineres som en tidslomme, der forlades, knytter de unge primært rejsen til den individuelle erfaringsdannelse og oplevelsesindsamling. Langt sjældnere sker det, at den unge formulerer og applicerer erfaringerne i holdninger til det hjemlige samfunds andel i de globale problemstillinger eller afprøver, hvordan de globale muligheder kan installeres i det hjemlige.

Sarah Holst Kjær er Ph.d. studerende ved Etnologiska Institutionen, Lunds Universitet, Sverige.

Referencer

- Kjær, Sarah Holst (1999): 'Vad har du med i ryggsäcken? Berättelser om "resten av världen"' in: Nonstop. Turist i upplevelsesindustrialismen. (Red. Tom O'Dell), Historiska Media, Lund. Pp. 236-255.
- (2001): Rejsens dans - en folkloristisk fortolkning af backpackeres fortællinger. Kandidatafhandling, Center for Folkloristik. Københavns Universitet.

.....

Unge rejser i dag over hele verden og med både forældre, venner og skoleinstitutioner. Nutidens rejser går til et bredt udvalg af lande og kulturer. Tidligere var charterrejser og sommerhuset de populære rejsemål, men hvordan rejser unge nu? Højniveau Samfundsfagsholdet på Sorø Akademi Skole har undersøgt, hvordan unge rejste tidligere, hvordan de rejser nu og giver et på bud på, hvor rejserne vil gå hen i fremtiden.

Unge rejser – fra Tjæreborg til Thailand

Af højniveauholdet i samfundsfag, Sorø Akademi

Hvor er fremtidens destinationer for de unge? Hvilke typer ferier vil præge billedet? Hvilke forventninger har rejsebureauerne og ikke mindst de unge til fremtiden? Hvad er baggrunden for de unges valg af rejse? Har priserne en afgørende betydning? Det har vi sat os for at belyse ved hjælp af en spørgeskemaundersøgelse blandt vores medstuderende.

Historien

Den 8. juni 1950 blev de to første busser fra Danmark sendt til Spanien. Det var rejseselskabet Tjæreborg, som stod bag rejsen. Manden bag var Pastor Eilif Krogager fra byen Tjæreborg ved Esbjerg.

Seks år senere, d. 11. november 1956, satte rejseselskabet Spies deres første annonce for charterrejser i Berlingske Tidende, og starten på et rejse eventyr var begyndt. Annoncen blev lanceret af Simon Spies, Danmarks nok mest kendte rejseleder gennem tiderne. Rejselysten voksede stærkt i disse år, fordi danskerne længtes efter at rejse ud i Europa. Spanien var danskernes primære rejsemål, men der var også andre populære destinationer som Harzen og Italien (Gardasøen). I 1993 fusionerede Danmarks to største selskaber nemlig Tjæreborg og Spies. En æra var slut, men masseturismen var født i Danmark.

De traditionelle rejsemål

Traditionelle destinationer som Frankrig, Spanien og Italien vil altid være populære, men rejsemål som Syd- og Nordamerika, Singapore og Kina er ved at vinde ind. Der er sket en ændring for de unge, da rejserne er blevet billigere. Før ønskede de at ligge på en strand i 14 dage, men nu er det ønsket om fjernere og kulturelt anderledes lande, der har stor indflydelse. Unge vil ud at gå i bjerge, dykke mellem koraler og ride på kameleer. Alt i et og samme land. Dette viser også, at unge rejser ud for at opleve mere af et land. De tager på rundrejser, hvor de kan få lov til at klare sig selv, hvilket tyder på en generel ændring i rejsetyperne. For nogle år siden var det meget charter- og storbyferier, som var inde i billedet, men nu er det mere adventure- og aktive ferier, som trækker i de unge. Dermed ikke sagt, at de 14 dages charterferie er ved at gå af mode, men der er kommet en markant nedgang i ønsket om denne ferietype. Dette hænger sammen med ændringerne i samfundet generelt. Flere unge søger at udfordre sig selv og vil prøve nogle mere ekstreme ting. De unge søger at afprøve og udvide deres grænser, hvilket for mange gøres gennem en ferie.

Unge i dag

Skal man kort beskrive unge i dag, så er vi i vadestedet mellem to "generationer" af unge, hvor den ene kunne kaldes "curling-generationen" og den anden for "patchwork-generationen". Tidsmæssigt kan "curling-generationen" placeres i 90'erne. Den er karakteriseret ved, at de unges mødre og fædre gjorde deres børns fremtid så nem og sikker som aldrig før. Samtidig var 90'erne også starten på ekstremernes tid. Alt skulle helst gerne være ekstremt: sport, tøj, teknologi, rejsemål, hobbyer, udseende mm. De følte sig uafhængig af grænser eller prøvede at skubbe mere og mere til den. De unge i 90'erne dyrkede i højere og højere grad sig selv, egne værdier og problemer. Det var vigtigt

for de unge at finde hjørner af sig selv, så de kunne skille sig ud og vise deres selvstændighed, selvom det helst skulle ske i en gruppe. De fællesskaber og grupper, som de unge i 90'erne skabte, var dog langt mere overfladiske, og de enkelte var langt mere egoistiske. De unge i 90'er generationen måtte ikke fejle. De havde levet med frie vilkår og valgmuligheder, hvilket de ikke måtte tage med sig videre i voksenlivet.

"Patchwork-generationen" er centreret omkring, at det ikke længere er nok at være, man skal også være noget. Samfundet krymper. Forældres indflydelse på de unge bliver mindre, og de påvirkes mere af samfundet omkring dem. Børn og unge får deres inputs fra bl.a. medierne og kammeraterne. De er blevet masseforbrugere. Hvor det normalt bør handle om norm- og rolleindlæring, handler det pludseligt om, at børn og forældre har byttet plads. Der er en lang række uenigheder blandt nutidens forskere. Nogle mener, at unge i dag er blevet langt mere materialistiske end hidtil. De kalder de unge for selvfedede og egoistiske.

Modsat mener Anne Kofod, ungdomsforsker, Learning Lab Denmark, DPU, at de unge – stik imod alle overskrifter – er sociale individer. De unge besidder en såkaldt "patchwork" identitet. Deres identitet er sat sammen af små fragmenter af hverdagen. Det, som man ikke kan forholde sig til, når man ikke kan få styr på sit eget liv, er f.eks. de kendtes liv, deres madvaner og livsstile m.m. Mange unge søger i dag en potentiering. De vil udforske dykning og rapelling. De vil være grænseoverskridende. Hvordan påvirker det unges rejsemønstre? Og hvor meget rejser unge, og hvor rejser de helst hen? Det vil vi se på i det følgende.

Økonomiens betydning

Rejsebureauerne tror stadig meget på Europa, men er ved at få øjnene op for Østens og Syd-

amerikas muligheder og udfordringer. Når man åbner en hvilken som helst avis søndag morgen, bliver man nærmest bombarderet med tilbud om billige rejser til bl.a. Kina og Thailand. Dette passer tilsyneladende godt ind i de unges forventninger om fremtiden, hvad rejser angår. De bliver fristede af de billige og tiltalende tilbud om en uge til Kina.

Når man er ung og studerende, er økonomien et meget stort problem. Mange foretrækker derfor at søge de billige steder hen. Det kan godt være, at flybilletterne koster 500 kr. mere, men det er til gengæld billigere at leve der. Oven i dette kommer så, at de kommer længere væk og får nogle af de kulturelt anderledes oplevelser, som de efterspørger. Så til spørgsmålet om, hvorvidt priserne har en afgørende betydning, må svaret helt klart være ja. Når det stort set koster det samme at komme tre uger til Thailand som en uge til Spanien, så vil størstedelen af de unge vælge Thailand.

Spørgeskemaundersøgelsen

Vi har valgt at bruge skolens 10. klasse, to matematiske 1.g. klasser, to matematiske 2.g. klasser samt to matematiske 3.g. klasser. Dette gjorde vi, da vi ved, at der er større lighed mellem kønnene i de matematiske klasser end i de sproglige klasser. På den måde fik vi en pæn fordeling både med køn og alder.

Fra hver årgang svarede ca. 50-60 personer på spørgeskemaerne, og det er ud fra disse besvarelser, at vi har lavet undersøgelsen.

10. klasse

I den fremtidige gymnasieklasse, den nuværende 10.klasse, hvor gennemsnitsalderen er 16 år, rejser eleverne én eller flere gange pr. år. De rejser hovedsagligt med familien men især pigerne er også begyndt at rejse med vennerne. Rejserne foregår inden for Europas grænser. Pigerne tager primært på campingferie og

charterferie med familien, da de gennem deres rejser vil opnå samvær og opleve kultur og få viden. Drengene søger oplevelser og aktiv ferie, og den mest populære rejsetype hos drengene er skiferie. Derudover er drengene dog også til charter og storbyferier. Den gennemsnitlige pris på rejserne pr. år ligger på 4.000-6.000 kr. eller 10.000 kr. og derover. Det er forældrene, der finansierer rejserne, men nogle af drengene er begyndt selv at betale nogle af rejserne. De unges budget til lommepege ligger mellem 0-2.000 kr.

Drømmedestinationerne for fremtiden er Nordamerika (USA) samt Australien. Rejsetyperne er ikke de såkaldte "familierejser" i nærområdet på camping, i sommerhus eller på interrail. Man vil langt væk, og de mest populære ferietyper er skiferie og aktivferie. Man søger oplevelser.

1.g

I en 1.g klasse, hvor gennemsnitsalderen er 16 år, rejser eleverne en eller flere gange om året. Rejserne foregår hovedsagligt inden for Europas grænser. Dette stemmer fint overens med, at de mest brugte transportmidler til og fra rejseudestinationerne er fly og bil, da de rejser sammen med familien. Nogle er dog begyndt at rejse sammen med vennerne.

Drengene vil have oplevelser, og blandt dem er de mest populære typer rejser: charter-, storby-, ski-, aktiv- og sommerhusferie. Pigerne tager i sommerhus eller på charterferie med familien, da de søger afslapning og samvær og samtidig vil have viden og opleve kultur.

Når pigerne tager på ferie med enten forældrene eller venner, er det forældrene, der betaler. Drengene derimod betaler selv noget af deres rejser. Prisen på rejserne pr. år ligger mellem 4.000 og 10.000 kr. I lommepege medbringer de mellem 0-1.000 kr.

I fremtiden ønsker drengene at tage til Nordamerika (USA), mens pigerne vil til Asien og Australien. De fremtidige rejsetyper vil være de samme som de nuværende.

2.g

Generelt set rejser pigerne oftere end drengene. Det har nok noget at gøre med, at drengene, når de rejser, bruger flere penge end pigerne. Samvær og oplevelser med familie og venner er grunden til, at de fleste tager på ferie. Samtidig er de dem, der er mest eftertragtet at tage på ferie med, og de fleste ferier foregår i Europa. Dog er der også en del piger, som har været på rejse i nogle af de andre store kontinenter end Europa for eksempel Asien og Afrika. Pigerne ferier er generelt dyrere end de ferier, som drengene tager på. Der er dog større spredning hos drengene - der ikke er mange i mellemprisklassen, de fleste er placeret i henholdsvis lavpris og højprisklassen.

Det er for alle eleverne, forældrene der betaler, dog er der få af eleverne, der selv hjælper til med betaling af deres ferier. Med hensyn til måden man rejser på, er der en stor overvægt af elever, der flyver, og der er flere piger end drenge. Drengenes måde at rejse på er meget mere varieret, stort set alle de forskellige rejsemåder bliver udnyttet. Generelt bruger eleverne ikke så mange penge på deres ferier. De fleste bruger 1.000 kr. og derunder, dog er der nogle piger, der skiller sig kraftigt ud ved at have et meget stort forbrug på 5.000 kr. og derover. Drømmedestinationerne er for det meste USA og Asien, og der er rigtig mange piger, der viser interesse for at rejse til Afrika. Når det kommer til fremtidige rejsemål, så hælder pigerne meget til at tage på charterferie og storbyferie. Drengene viser også interesse for storbyferie, men også for den lidt mere aktive skiferie.

Pigerne kigger meget efter de eksotiske rejse-

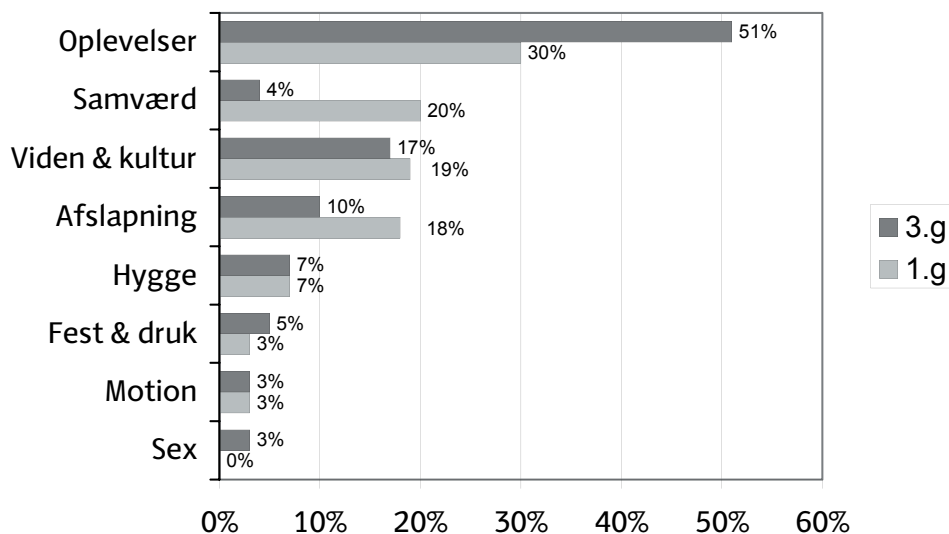
mål, men også rejsemål med et stort kulturelt udbytte, mens drengene leder efter ferier, hvor der er aktivitet, og hvor de kan slappe af.

3.g

På 3. årgang er gennemsnitsalderen 18 år. Både piger og drenge rejser flere gange pr. år, og begge køn rejser oftest med familien og vennerne, flere piger end drenge rejser dog oftere med en kæreste. Flertallet hos både piger og drenge rejser oftest på storby- eller skiferie, hos pigerne er variationen i rejseformen størst: de rejser, udover ski- og storbyrejser, også på charter- og sommerhusferie. Langt færre drenge tager på sommerhusferie i forhold til pigerne. Dette er det generelle mønster for aldersgruppen, da drenge ofte vælger familielivet fra i langt større grad end pigerne. Der rejses med fly, bil og bus, hvilket passer til rejseformen.

Hos begge køn er den primære rejsedestination Europa, dog rejser en mindre gruppe af 3.g'erne til Mellemøsten, muligvis fordi en mindre gruppe selv er fra mellemøsten, samt en mindre gruppe drenge til Nordamerika.

Ved spørgsmålet om "udbytte af rejse" kan man se, at drengene fokuserer på oplevelse på rejsen, mens det hos pigerne er oplevelse, viden & kultur og samvær, der nævnes. Dette viser igen en forskel på familiefrenten mellem piger og drenge på den pågældende årgang. Pigerne ønsker samvær med familien, mens drengene ønsker at opleve noget. Prisen for rejserne ligger delt i to kategorier, en del 3. gere bruger 4.000 kr. - 6.000 kr. på rejser pr. år, mens en anden gruppe bruger mere end 10.000 kr. på rejser pr. år. Det ses også, at det på trods af alderen, stadig er forældrene, der finansierer rejserne. Lommepengene ligger hos drengene mellem 0-3.000 kr., og hos pigerne mellem 1.000-3.000 kr. Generelt bruger piger flere penge på rejser, da de ofte shopper. Da flere piger end drenge på

Tabel 1. Viser det samlede udbytte for de spurgte.

årgangen også tager på storbyferie, er det sandsynligvis derfor, at der bruges flere penge.

I 3. g drømmer begge køn om at rejse til Nordamerika og Asien, derudover drømmer pigerne også om Sydamerika og Australien. Her er drømmestinationen langt fra det sted, hvor de unge tager i dag. Drengene drømmer mest om USA, mens pigerne drømmer om mere eksotiske og anderledes egne. I fremtiden ønsker drengene aktiv- og skiferie, mens pigerne ønsker charter- og storbyferie.

Generelt passer det med de ferier, som årgangen allerede rejser på i dag, det er bare blevet mere opdelt: drengene vil have sport, ski og gang i den, mens pigerne ønsker afslappelse og shopping.

Sammenfattet spørgeskemakonklusion

De fire årgange, 10. klasse, 1.g, 2.g og 3.g repræsenterer den generelle ungdom ganske flot, da der er blevet spurgt en lige stor del piger og drenge. I 10. klasse og 1.g er gennemsnitsalderen 16 år, i 2.g 17 år og i 3.g 18 år.

På alle fire årgange rejser eleverne oftest flere gange om året. Der rejses oftest sammen med familien, dog ses det i større grad, at de ældre elever oftere rejser sammen med deres venner/ evt. kæreste, end de yngre elever gør. På alle fire årgange foregår rejsen hovedsageligt indenfor Europas grænser.

På alle fire årgange ses det, at drengenes primære rejsetype er skiferie eller anden aktivferie, hvorimod pigerne er mere tilbøjelige til at tage

på storby-, camping-, og charterferie. Det ses, at rejsetypen ændrer sig mellem 1.g og 3.g, hvor pigerne i 3.g fx oftere tager på storbyferie, end de gør i 1.g. I 1.g er det oftere ferien med familien, som der lægges vægt på (sommerhus og camping), end det er i 3.g. Langt færre drenge tager på sommerhusferie i forhold til pigerne. Her kan det siges, at det er det generelle mønster, da drenge ofte vælger end pigerne vælger familielivet fra. Bil, fly og bus er den primære rejsemåde på alle årgange.

På alle fire årgange er der stor forskel på, hvad kønnene får ud af rejsen. Hos drengene fokuseres der på oplevelser og aktivitet, mens der hos pigerne lægges stor vægt på samvær, viden & kultur.

I gennemsnit bruger hver elev ca. 5.000 kr. på rejser pr. år. Rejserne finansieres primært af forældrene, dog ses det, at drengene oftere selv betaler end pigerne. Med hensyn til brug af lomme penge på rejsen ses det, at beløbet stiger med alderen. I 10. klasse og i 1.g bruger eleverne primært 0-2.000 kr., i 2.g bruge de omkring 1.000 kr., og i 3.g. bruger størstedelen mellem 1.000-3.000 kr.

Drengene på de fire årgange drømmer om at rejse til USA og Australien. Pigerne derimod drømmer ofte om andre rejsedestinationer i fremtiden, bl.a. Asien.

I 10. klasse og 1.g ønsker eleverne de samme rejsetyper i fremtiden dog uden familie og gerne længere væk. På de ældre årgange ses det, at drengene drømmer om aktivferie, mens pigerne ønsker charterferie og storbyferie. Rejsetyperne er ikke de såkaldte "familierejser" i nærområdet på camping, i sommerhus eller på interrail. Man vil langt væk, og de mest populære ferietyper er skiferie og aktivferie. Man søger oplevelser.

Om forfatterne

Vi er en klasse på 26 elever, 11 drenge og 15 piger i alderen 16-19 år. Vi går i 2.g. på Sorø Akademi Skole, hvor vi har valgt at tage samfundsfag på højniveau. Til daglig går ca. halvdelen af os i matematiske klasser og halvdelen i sproglige klasser. Arbejdet med artiklen har været opdelt mellem forskellige grupper, der hver især har skrevet om et specifikt emne. Til sidst gik vi sammen om at læse artiklen igennem, rette og give kommentarer.

Der kan være mange dimensioner i unges rejser. Anne E. Jensen, som er medlem af Europa-Parlamentet for Venstre, medlem af bestyrelsen på Danmarks Pædagogiske Universitet samt formand for bestyrelsen for Cirius (Center for information og rådgivning om internationale uddannelses- og samarbejdsaktiviteter) kigger i sin artikel på betydningen af udlandsophold for studerende og det danske uddannelsessystem.

Fra Køge til Delhi

Af Anne E. Jensen

Da min mor i begyndelsen af 1930'erne flyttede fra Haslev til København for at gøre sin læreruddannelse færdig der, var det som at bevæge sig til en anden planet. Hun oplevede, at både kultur og sprog var markant anderledes. Kun 30-40 km syd for hovedstaden talte man den særlig stevnske dialekt, som var nærmest umulig at forstå for en københavner. Min mor, der kom fra et beskedent husmandshjem, følte sig meget bondsk og primitiv blandt sine nye studiekammerater fra københavnske borgerhjem. De havde næsten alle sammen studentereksamen. Hun kom med 7 års skolegang fra den stråttækte skole, og en præliminæreksamen som ballast. Forskellene både socialt og mentalt var massive. Det blev en svær tid for hende, hvor hun følte sig helt fortabt og umulig. Hun klarede det imidlertid, blev en dygtig folkeskolelærer – og sjovt nok holdt

hun kontakten ved lige med sin københavnerklasse. De mødtes ved en årlig sammenkomst til efter pensionsalderen.

Verden er blevet mindre

I dag ser Danmark jo helt anderledes ud. Der er ikke mange minutters kørsel fra Haslev eller Køge til København. De to byer er nærmest en del af hovedstaden. Den kulturelle afstand er forsvundet.

I dag overvinder unge også store kulturelle forskelle. Men nu er det ved at tage til Kina eller Japan for at videreuddanne sig. Verden er blevet mindre. Uddannelse i udlandet er ikke et særsyn. Børn og unge kommer tidligt på udlandsrejser og modtager i øvrigt et virvar af indtryk af andre kulturer og sprog via TV, Internet og andre me-

dier. De fleste unge tager også selv ud på rejse. Mange tager et sabbatår og drager af sted med rygsækken til Asien og USA.

Et stigende antal unge tager også en del af deres uddannelse i udlandet. Det er der så sandelig også brug for. I takt med at verden bliver mindre, er det naturligt at stadig flere danske unge tager dele eller hele deres uddannelse i udlandet. Et udlandsophold kan give en bedre og anderledes anden uddannelse. Det kan give forståelse af andre kulturer. Og sidst men ikke mindst lærer man jo meget om sig selv ved at lade sig omplante til et andet miljø for en tid.

Organiseringen af udlandsophold

I årene efter 2. verdenskrig blev udlandsophold for unge i Danmark primært organiseret af en række amerikanske og nordiske organisationer. Siden kom EU's uddannelsesprogrammer, som mere systematisk lagde op til et samarbejde mellem skoler og universiteter i forskellige lande, og i dag er der et virvar af ordninger, som bidrager til at støtte unges udlandsophold. Den danske regering er i overvejelser om yderligere at styrke disse muligheder, f.eks. ved at betale tilskud til studieafgifter. Det er en anerkendelse af, at det er en helt nødvendig del af moderne uddannelse, at den unge overvejer hele verden som sin uddannelsesplatform. Det bliver nok fortsat et lille antal, der tager til Kina eller Japan. Men med den stigende samhandel med disse lande har vi simpelthen også brug for unge, der forstår kulturen her.

Den politiske bevågenhed

Den politiske bevågenhed overfor unges uddannelsesophold kom faktisk først for alvor på tapetet i slutningen af 1980'erne. Hensigten var at højne kvaliteten af universitetsuddannelserne. Det blev muligt for de unge at tage uddannelsesstøtten med til udlandet, og alle universiteter oprettede internationale kontorer,

der kunne understøtte udvekslinger og samarbejder mellem universiteter. Og det betød noget for kvaliteten af uddannelserne. Universiteterne blev mødt med krav om at oversætte eksamenspapirerne, så det blev muligt for den unge at stykke uddannelsen sammen af elementer fra flere lande. Og de unge kom hjem igen og kunne berette om andre og nye måder at organisere tingene på.

I dag

Der er sket meget siden da. I dag er det blevet en del af hverdagen at medtænke udlandsophold som en del af uddannelsen på universitetsniveau. I dag tager en tredjedel af danske studerende på universitetsniveau hele eller en del af uddannelsen i udlandet. Men omfanget er meget forskelligt fra fag til fag. Det er humanister og økonomer, der drager ud, mens matematikere, fysikere og læger alt for meget holder sig hjemme. Det er der ingen logik i. Der må være megen viden, inspiration og udvikling at hente ved at unge indenfor naturfagene udveksles mere mellem uddannelsesinstitutionerne. For andre uddannelser er det langt mere sjældent, at de unge tager ud. F.eks. mellemlange videregående uddannelser som sygeplejerske og folkeskolelærer eller erhvervsuddannelserne, hvor der bestemt kunne ske langt mere.

Hvorfor er et udlandsophold vigtigt?

Hvorfor skulle der ske mere? Fordi det kan højne kvaliteten af uddannelserne. Fordi det kan give en nødvendig forståelse af andre kulturer. Og fordi det er spændende for den unge og kan bidrage positivt til den personlige udvikling.

For de mellemlange uddannelser er det under 10 pct., der tager ud. En del vil nok mene, at en seminarieuddannet folkeskolelærer er et lurmærket produkt, indbegrebet af dansk kultur, så det ikke har nogen mening at tale om at tage en del af uddannelsen i udlandet. Jeg er helt

uenig. Man må holde op med at se de mange problemer ved at mase et udlandsophold ind i en fireårig uddannelse, og i stedet se på fordelene ved internationalisering. Folkeskolen skal jo kunne måle sig med uddannelserne i andre lande. Vi deltager i internationale undersøgelser af uddannelsernes kvalitet. Mange kommunalpolitikere er rejst ud for at få ny inspiration til, hvordan man udvikler folkeskolen. Jeg så sådan set hellere, at det var lærerne, der rejste ud. Enten som et led i en efteruddannelse, eller som et led i grunduddannelsen, eller simpelthen gennem uformelle besøg hos kolleger i andre lande. Det vil give nye inspirationer til udvikling af folkeskolen for den enkelte lærer og studerende. Det vil også kunne give en mere frugtbar debat om, hvad der er stærke og svage sider ved folkeskolen. Og det ville give en udvikling af folkeskolen, der i højere grad starter fra skolen selv.

Der er allerede en del udvekslingsprogrammer, som mellemuddannelserne kunne gøre brug af. Men det kan da godt være, at der udover ændringer af uddannelsernes struktur og også skal sikres bedre økonomiske muligheder for at øge mulighederne for at læse i udlandet.

Erhvervsuddannelserne

Også erhvervsuddannelserne kunne med fordel gøre langt mere ud af udenlandsk uddannelse eller praktik i udlandet. I gamle dage tog håndværkerne på valsen. Det hjalp til at udvikle den faglige identitet og lære nyt. Den ordning som i dag gælder for praktik i uddannelsen udnyttes mest af fag, der har en tradition for international uddannelse som f.eks. kokkefaget. Men i andre fag er der en stigende opmærksomhed på det fornuftige i, at de unge kan komme til udlandet. Erhvervsskolerne kan bruge udlandsophold som et trækplaster til at tiltrække unge. Det kan være mejerister, der lærer at lave oste i UK og Frankrig, nu hvor den mere standardiserede produktion flytter fra Danmark til Polen. Det kan

være mekanikerlærlingene, der får en tur til en bilfabrik. Der er mange muligheder for at styrke den faglige identitet og give mere interessante uddannelsesforløb gennem udlandsophold. Med et erhvervsliv, der i stigende grad arbejder på tværs af grænser er der brug for medarbejdere på alle niveauer, der naturligt kan begå sig i et internationalt klima.

Hvor tager de unge hen?

De fleste danske unge, der tager uddannelse i udlandet, tager til andre europæiske lande, nemlig 60 pct. Men der er fortsat også mange, der tager til USA og Canada, ligesom Australien i disse år er blevet et mere populært rejsemål. EU's udvekslingsprogrammer har haft stor betydning for udvekslingsopholdene. Først og fremmest ERASMUS, der hvert år sikrer i underkanten af 2000 studerende et udlandsophold, og som også giver tilskud til lærerudvekslinger. Mere end 1 million studerende i EU har gennem årene deltaget i et ERASMUS-ophold. LEONARDO-programmet satser mere på udvikling af uddannelserne, herunder også erhvervsuddannelserne, gennem udveksling og samarbejder. Der er tale om færre og større projekter. Og så er der COMENIUS til fremme af skolesamarbejde for både grundskole og gymnasium, og GRUNDTVIG, der giver tilskud til undervisere på voksenuddannelser og til samarbejde om udvikling af disse uddannelser.

Netværksdannelse

EU-programmer har haft en effekt, der rækker ud over betydningen for de unge, som rent faktisk er udvekslet under programmerne. Det er en vigtig del af disse programmer, at der opbygges viden om uddannelser i andre lande, skabes netværk gennem konferencer og anden form for kommunikation. Programmer og projekter har på denne måde skabt en infrastruktur, der gør det lettere at etablere udvekslingsophold også uden EU-tilskud. Og det er jo det, der skal

ske. Nemlig at universiteter, uddannelsescentre og skoler ser det som en naturlig del af deres arbejde at hjælpe de unge, der vil studere videre i udlandet, også uden tilskud fra EU, men med SU og anden finansiering.

Fremtidig styrkelse

EU-programmerne er jo bygget op efter bestemte skabeloner. Der er tale om udvekslinger, så danske institutioner skal være attraktive for udenlandske unge, for at vore unge kan komme ud. Og så kritiseres EU-programmerne for at være bureaukratiske og besværlig. I Danmark har Cirius, der administrerer programmerne, dog gjort meget for at forenkle og lette papirarbejdet. Imidlertid er EU-programmerne kun ment som en inspirator og igangsætter. Der skal ske mere. For selv om der forhåbentlig i de kommende 7 år vil komme en styrkelse af EU's programmer – også økonomisk – så bør det blive en naturlig del af planlægningen af uddannelserne, at man medtænker udlandsophold.

Jorden er måske flad

“Jorden er flad”, hedder en aktuel bestseller skrevet af en kendt amerikansk kommentator af samfundsudviklingen. Han beskriver den nye

verden, hvor de fysiske afstande er helt koblet væk – via Internettet og via transportmidlerne. Når en amerikaner ringer til sit lokale elselskab for at få rettet sin regning, er den venlige dame i røret måske en ung kvinde i Indien, der til overflod har lært at tale drævende texansk, for at illusionen om det lokale er perfekt. Jorden er flad – ikke som i Holbergs Erasmus Montanus, hvor det er uvidenhed, lokal selvhævdelse og bedreviden i skikkelse af Per Degn, der tvinger den lærde universitetsstuderende til at indrømme at jorden er så flad som en pandekage. Jorden er flad, fordi både den virtuelle og den faktiske virkelighed bringer os tættere på hinanden. På mange måder er der i dag kortere fra New York til Delhi, og fra København til New York, end der i min moders ungdom var fra Køge til København.

Anne E. Jensen er medlem af Europa-Parlamentet, formand for bestyrelsen for Cirius og medlem af bestyrelsen for DPU.

.....

Redaktørens introduktion: Er der tale om rent egoisme, når unge f.eks. rejser ud for at udføre frivilligt socialt arbejde i 3. verdenslande? Er vi kommet dertil, hvor unge i dag kun kan hjælpe andre, hvis det samtidigt gavner deres eget identitetsarbejde og giver dem unikke oplevelser – altså en slags "feel-good" turisme, hvor fattige i 3. verdenslande bliver ufrivillige statister i danske unges jagt efter autentiske og enestående oplevelser? Det er nogle af de problemstillinger, som Mette Katja Marcussens artikel kommer ind på.

Den indre rejse – unge som frivillige i 3. verdenslande

Af Mette Katja Marcussen.

Der findes efterhånden adskillige rejseformer, når danske unge rejser ud i verden. Nogle unge vælger at rejse på en måde, der minder om den almindelige turist, mens andre vælger at rejse som backpackere. En del af disse backpackere vælger undervejs at gøre stop i et tredje verdensland for i en kortere eller længere periode at arbejde som frivillige i lokale sociale projekter.

I 2004 tog en kollega og jeg til Guatemala og interviewede unge danske frivillige, der blandt andet var hyret til at arbejde på et fritidscenter for fattige børn. Set i lyset af vores hjemlige regerings fokusering på, at unge skal blive hurtigere færdige med deres uddannelser, er det

interessant at se på denne type aktiviteter, fordi de i et uddannelsesøkonomisk perspektiv meget nemt kan synes unødige. Men hvilke motiver har de unge selv for at være frivillige i Guatemala? Hvorfor rejser de unge til en støvet landsby for at passe børn? Hvad er de unges motivation? Hvilken mening og betydning tillægger de unge arbejdet som frivillig? Hvor adskiller de sig i forhold til en typisk rejsendes ønske om at opleve noget "nyt" og komme væk hjemmefra? Og eksisterer der nogen modsætning mellem regeringens ønske om en kortere uddannelsestid og så det at arbejde som frivillig i tredje verdenslande? Det var nogle af de spørgsmål, vi havde med os, da vi tog til Guatemala.

Flere mål

Gennem vores interviews med de unge frivillige i Guatemala og via iagttagelser af deres handlinger i forskellige sociale projekter, er det tydeligt, at disse unge har flere forskellige intentioner forbundet til deres rejse.

Først og fremmest vil de unge frivillige, som alle andre unge rejsende, gerne bevæge sig væk fra deres hjemlige omgivers påmindelser om deres fremtid for i en periode at befinde sig i et frirum med mulighed for at udforske et andet kontinent og nyde anonymiteten. For det andet ønsker de at udvide deres horisont både på et generelt men også et mere personligt niveau, og for det tredje er de optagede af at kunne forene deres altruisme med et ophold, der giver mening i forhold til dem selv.

Riverrafting udelukker ikke autenticitet

Når unge vælger at rejse ud som frivillige i Guatemala, ser de muligheden for at stifte bekendtskab med de lokale samarbejdspartnere og derved opleve landet på en anden måde, end hvis de blot var almindelige turister. Det sociale arbejde udelukker dog ikke, at de unge også søger at opleve eventyrlige rejser inden, under eller efter arbejdet som frivillige. Ved siden af børnepasningsarbejdet skal der således også være plads til at afprøve grænser på river rafting, vulkanvandring eller natsafari. Som Ditte her formulerer det:

"Jeg håber på at få en rigtig fed oplevelse og møde nogle interessante mennesker og prøve mig selv lidt af, forhåbentlig i nogle ekstreme situationer... men altså inputs, flere rejseberetninger." (Ditte 21 år)

De fleste unge træffer som regel deres valg med en forestilling om, at valget vil tilføre deres fremtidige liv noget positivt. Således kan unges handlinger forbindes med deres forestillinger om, hvad det gode liv er for dem. På samme vis gør forestillingen om det gode liv sig også gæl-

dende, når de unge tillægger rejsen som frivillig mening. Et af deres markante motiver handler om altruisme i form af at hjælpe.

At gøre en forskel

De fleste unge frivillige tager af sted med en klar forventning om, at de lokalt kan gøre en forskel. Som her en 22-årig pige, der vælger at tage til Guatemala for at hjælpe børn fra fattige familier:

"Jeg håber virkelig, at jeg kan se, at det gør en forskel. At det hjælper, i stedet for at det bare er en dråbe i vandet nærmest. Jeg håber virkelig, at jeg kan se, det gør en forskel." (Janni 22 år)

Som citatet illustrerer, udtrykker pigen en idealisme, der handler om, at hun vil gøre en forskel. Idealismen skal derfor ikke forstås som et altruistisk motiv, hvor det kun handler om at gøre noget ubetinget godt for andre mennesker i men i sammenhæng med, at flere af de unge har et motiv om at udvikle sig personligt. De frivillige har altså en forestilling om, at de via det frivillige arbejde får mulighed for at beskæftige sig med noget personligt og meningsfyldt, hvilket i sig selv bliver trækplastret for rejseformen. En ung fyr, Jonas, udtrykker det således:

"Jeg synes sgu, det er lidt kedeligt herhjemme også, så ved jeg ikke helt, om man kan kalde det en slags nødhjælpsturisme, det kan man vel ikke, tror jeg, men altså det er jo også for at opleve noget, det er ikke kun for at hjælpe folk." (John 21 år)

Moderne altruister

Det meningsfulde og det at gøre en forskel opleves af de unge som en kontrast til livet i Danmark. På den måde kan frivilligt arbejde i fattige verdensdele udgøre et sted, hvor danske unge frivillige kan opfylde deres forestillinger om et arbejde, der har værdi og giver mening. Når danske unge vælger at arbejde som frivillige i et tredje verdensland betyder det, at de som frivillige her får mulighed for at vise deres altruisme

---

De unge frivillige rejser fra de hjemlige vante omgivelser over til ukendte kontinenter og vender tilbage til Danmark som et forandret menneske. Et ophold som frivillig i et tredje verdensland bliver således i de unges egne udlægninger en form for overgang mellem to perioder i deres liv

samtidig med, at de udvikler sig selv. Som Sofie, der skal arbejde på et børnehjem i Guatemala city udtrykker det:

"Det at komme ud og hjælpe og møde andre mennesker og andre kulturer end danskere, også lige så meget for at finde ud af – hvad vil jeg...Jeg har ikke haft baggrund for at vælge noget, da jeg ikke har været ude og prøve mig selv af til at vide, hvad jeg syntes er fedt." (Janni 22 år)

At ændre sig

De unge reflekterer på forskellig vis over, hvordan det frivillige arbejde vil bidrage til at forandre dem personligt, og i kraft af dette medføre en form for identitetsforandring. Som en anden ung pige, der skal arbejde blandt omsorgssvigtede Guatemalanske børn, udtrykker det:

"Altså sådan rent personlighedsmæssigt fordi jeg tror at ligegyldigt, hvad jeg bliver udsat for, tror jeg, at man bliver mere selvstændig. Du skal stå på egne ben, uden familien, kæresten eller veninder i baggrunden." (Sara 23 år)

I de unges opfattelse bliver det frivillige arbejde, set som en mulighed for forandring og udvikling. De unge frivillige rejser fra de hjemlige vante omgivelser over til ukendte kontinenter og vender tilbage til Danmark som et forandret menneske. Et ophold som frivillig i et tredje verdensland bliver således i de unges egne udlægninger en form for overgang mellem to perioder i deres liv. De rejser væk med bevidstheden om, at de skal ud og stå på egne ben og med håbet om, at de forhåbentligt vil møde situationer, der

tvinger dem til at handle selvstændigt, så de kan modnes, udfordres og forandres personligt og tage det alt sammen med sig tilbage i en dansk sammenhæng.

Måltrettet forandring

De unges ønske om personligt at modnes via det frivillige arbejde står på flere måder i kontrast til de politiske tiltag, der i øjeblikket gøres i forsøget på at få unge til at droppe sabbatåret. Danske unge kritiseres ofte for ikke at være målrettede nok i forhold til deres fremtid. Men på baggrund af de unges egne oplevelser af, hvad det frivillige arbejde kan gøre for deres identitetsopbygning, tyder meget dog på, at disse unge både er målrettede og bevidste om, hvilke bonuspoint frivilligt socialt arbejde i udlandet kan give dem. De unge ser bestemt ikke det frivillige arbejde som spildtid, men som en mulighed for at høste nogle erfaringer der senere vil gavne dem i uddannelses- og karriere-mæssige sammenhænge:

"Jeg tror, at i min karriere, der tror jeg også, at det vil være en stor fordel at have prøvet at være ude. Ude i omgivelser, der er så meget anderledes, end de danske. Der vil helt sikkert være nogle ting med kommunikation, som man bliver trænet i på tværs af kulturer, og så har man fået et netværk, som kan bruges i en arbejdsmæssig sammenhæng." (Sara 23 år)

Vi tilhører den rigere del af verden, hvor ungdomsfasen i dag er karakteriseret af nogle ydre instanser i form af udvikling og forandring. Man kan sige, at de samfundsmæssige rammer for nutidens unge inden for de seneste år har været præget af et mere foranderligt samfund. Denne foranderlighed er noget, de unge har taget til sig, og dermed er de også blevet vel udrustet til at leve i et samfund under forandring og udvikling. Konsekvensen af denne større grad af foranderlighed er, at den, der ikke udvikler sig, køres agterud.

Med på vognen

For de unge har drømmen om at tage ud at rejse andre aspekter end blot at komme hjemmefra og opleve noget nyt. I valget af det frivillige arbejde ligger et måltrettet projekt, hvor de unges ønske om at tjene bonuspoint, til dels udspringer af en række indre personlige motiver, men også handler om at imødekomme nogle ydre krav. Ved at rejse ud som frivillig kan de unge netop kombinere deres egne behov for at opleve noget nyt og vokse personligt med at tilpasse sig samfundets og regeringens ønske om, at de skal være målrettede og ikke spille tiden.

I dag er de unges virkelighed er præget af muligheden for at udfolde deres personlighed og individualitet. Det betyder, at de unge nu mere end nogensinde før, søger efter meningen med livet. Med identitetsskabelsen i konstant fokus og er et godt bud for de unge at forsøge at udleve dette ved at rejse ud på den indre rejse.

Mette Katja Marcussen er nyuddannet kandidat i pædagogisk antropologi fra Danmarks Pædagogiske Universitet. Artiklen er skrevet på baggrund af kandidatspeciale udarbejdet af Gitte Frydendal Stark & Mette Katja Marcussen. "Frivillighedskultur – en pædagogisk antropologisk undersøgelse af frivilligt arbejde i Guatemala".

Aktuel forskning sætter denne gang fokus på et nyt projekt, som Center for Ungdomsforskning deltager i, og som handler om, hvorvidt målrettede fritidsaktiviteter kan hjælpe kvinder med forskellige former for spiseforstyrrelser.

Fritidsaktiviteter og spiseforstyrrelser

Af Tine Filges

Over 40.000 af landets 15-60-årige kvinder lever med spiseforstyrrelser, og sygdommen ses i stigende grad hos drenge og mænd. Langt de fleste udvikler spiseforstyrrelsen i ungdommen.

Hvad skal vi stille op?, spørger pårørende og professionelle. Center for Ungdomsforskning har indledt et samarbejde med behandlere på AIDA - Center for behandling af spiseforstyrrelser og en forsker fra Skov og Landskab, KVL om at udvikle en ny supplerende behandlingsmetode. Projektet finansieres af Socialministeriet.

Flere unge får spiseforstyrrelser

Ifølge Sundhedsstyrelsen er der ca. 10.000 behandlingskrævende spiseforstyrrelser i Danmark. Dertil kommer et ukendt antal unge med

spiseforstyrrelsen Binge Eating Disorder også kaldet overspisere/tvangsspisere, der udover – Anorexia Nevosa og Bulimia Nevosa - udgør den tredje og mindst udforskede form for spiseforstyrrelse. De fleste er unge, cirka mellem 13-20 år, når de debuterer med en spiseforstyrrelse, og ofte oplever de unges familie og professionelle, at de står magtesløse overfor problemet.

En livsstrategi

Man kender ikke fuldt årsagen til, at nogle unge udvikler en spiseforstyrrelse, men der er bred enighed om, at både genetiske, biologiske, fysiologiske, psykologiske, sociale og kulturelle faktorer kan spille ind. En spiseforstyrrelse er dog karakteriseret ved at være en sindslidelse, og det er således kun på overfladen, at spisefor-

styrrelsen handler om mad. Vil man forstå den unge spiseforstyrrede, er det vigtigt at se spiseforstyrrelse som en form for livsstrategi – en handlemåde – som den unge gør brug af for at kunne håndtere vanskelige, følelsesmæssige og personlige konflikter. De unge ”løser” sine problemer ved at flytte fokus over på maden.

Spiseforstyrrelsens mange ansigter

Spiseforstyrrelser har lige så mange udtryk som mennesker, der lider af det, og man er langt fra altid livstruende tynd eller voldsomt overvægtig, når man har en spiseforstyrrelse. Fællesnævnerne for en spiseforstyrrelse er, at personen er overdrevent eller tvangspræget optaget af mad, vægt, krop og motion. Hver spiseforstyrrelse har dog nogle særlige karaktertræk:

For unge, som lider af anoreksi gælder det, at de har et overdrevent fokus på slankhed, ekstreme slankekure, overdreven motion, selvfrekaldte opkastninger og brug af slankemidler. Symptomerne starter i 13-17 års alderen som væggtab, en forvrænget kropsoptagelse, perfektionistiske træk og et ekstremt behov for at kontrollere sit kalorieindtag. De unge har desuden tvangsprægede ritualer og depressive tanker, som ofte fører til social isolation fra familie og venner.

Bulimi, der ofte starter i 16-20 års alderen, er karakteriseret ved et kaotisk spisemønster præget af madorgier, som i reglen afføder en dyb skamfølelse og selvprovokerede opkastninger, stram diæt og kraftig motion. Unge med bulimi er derudover oftest normalvægtige, hvilket gør det svært for eksempelvis forældre og pædagoger overhovedet at opdage, at den unge har en spiseforstyrrelse. De bulimiske spiseanfald opstår ofte i forbindelse med, at den unge er under pres, stresset, angst eller depressiv. Overspisninger har en umiddelbart beroligende effekt og er derfor unges forsøg på at udfylde en smertefuld tomhedsfølelse.

De fysiske kendetegn for unge, der lider af tvangsmæssig overspisning, er en voldsom og sundhedstruende overvægt. Lidelsen må dog ikke forveksles med det voksende problem, at børn og unge, som resultat af vores usunde kost og vestlige livsstil, udvikler fedme. Ofte har unge, der lider af Binge Eating Disorder kæmpet med slankekure siden de var børn i et forsøg på at opnå normalvægt. En person, der tvangs- og overspiser, er på den ene side stærkt utilfreds med sin krop og vægt, men bruger samtidig masser af tid på at købe ind og planlægge overspisningsorgierne.

Overvægten fører desuden ofte til fysisk inaktivitet, og fra omgivelserne oplever den unge en social og kulturel stigmatisering og diskriminering. De psykiske symptomer er ligesom ved den anorektiske og bulimiske spiseforstyrrelse domineret af lavt selvværd og skamfuldhed. Udover, at det føles skamfuldt ikke at kunne kontrollere sit madindtag og sin vægt, har unge også depressive symptomer og en opgivende og desillusioneret holdning til sine problemer.

Behov for nytænkning

Det er vigtigt, at den unges spiseforstyrrelse opdages og behandles så tidligt som muligt. Der er forholdsvis gode behandlingsresultater for unge med spiseforstyrrelser, om end nogle behandlingsforløb kan være langvarige. Spiseforstyrrelser har, udover de alvorlige fysiske og sundhedsmæssige risici også en social slagside, da en psykisk lidelse i regelen komplicerer den unges tilværelse i relation til fx uddannelse, arbejde, sociale relationer, kærester osv. De nuværende behandlingstilbud findes både i privat og offentligt regi og spænder mellem hospitalsindlæggelse, gruppeterapi, ambulante behandling, bo-tilbud mv. I øjeblikket er der dog i offentligt regi op til 1,5 års ventetid på behandling, så der er kraftigt behov for nytænkning både i behandlingsindsatsen og forebyggelsesøjemed.

Nyt projekt om friluftsliv og spiseforstyrrelser

Center for Ungdomsforskning har i samarbejde med AIDA, Behandlingscenter for spiseforstyrrelser og KVL, Center for Skov, Landskab og Planlægning indledt et projekt om friluftsliv og spiseforstyrrelser. Projektets mål er at undersøge, om friluftsliv kan hjælpe unge i forhold til deres spiseforstyrrelse. Projektet gennemføres med en forventning om, at unge med spiseforstyrrelser vil få styrket og udviklet en række personlige, sociale og kulturelle kompetencer ved at være i, opleve og bruge naturen og dyrke friluftslivet. Projektet er arrangeret som en uges gruppeophold i et naturskønt område, hvor den unge i et tæt forløb med terapeutisk og naturuddannet personale laver aktiviteter og oplever naturen i selskab med andre unge med samme spiseforstyrrelse.

Naturen som helbredende kraft

En aktuel undersøgelse fra Skov & Landskab viser, at naturen giver unge positiv livskraft, der gør dem bedre i stand til at håndtere hverdagen. Naturen har nemlig, ifølge projektets initiativtager Hans Jørgen Fisker, en afstressende og beroligende virkning på de unge:

”Friluftsliv og forskellige aktiviteter i naturen kan bruges som supplement til behandling af spiseforstyrrelser, fordi det netop går ind og virker positivt på årsagerne til spiseforstyrrelser: personlige, sociale og kulturelle og fysiologiske årsager. Det kræver selvfølgelig at friluftslivet og aktiviteterne målrettes deltagerne, og at det er fagfolk, med stor erfaring med spiseforstyrrelser, der er med ude i naturen med de spiseforstyrrede”, fortæller Hans Jørgen Fisker, KVL, Center for Skov, Landskab og Planlægning.

Fra udlandet har man ligeledes positiv erfaring med, at unge med spiseforstyrrelser kan høste positive erfaringer fra naturen og friluftslivet.

Tværfagligt samarbejde

Det er en forsker fra Center for Ungdomsforskning og Skov og Landskab, KVL, der vil stå for selve dataindsamlingen, mens behandlerne på AIDA bidrager med den terapeutiske indsigt gennem metodeudviklingen, og er med de unge ude i naturen. Center for Ungdomsforskning's rolle i projektet er samtidig at give projektet en ungdomsvinkel og forhåbentligt kunne bibringe ny viden om unge spiseforstyrrede til de mange, der i deres professionelle virke dagligt har problemerne tæt inde på livet.

Gratis tilbud til de unge

Den nye metode kan være et supplement til behandling af spiseforstyrrelser, men kan selvsagt ikke udgøre en ambulant behandling eller en indlæggelse. Projektet kan også have interesse for de unge, som har lyst til at se, om naturen og friluftslivet kan være dem en hjælp f. eks. i kombination med den terapi, de går i. Man behøver ikke have nogen diagnose eller være i behandling for at deltage. Nogle unge ved godt med sig selv, at de har fået et problem med kroppen, mad og vægt, som de skal have professionel hjælp udefra til at løse.

Hvem kan deltage?

Projektet er åbent for deltagere. Alle unge mellem 16-25 år (eller ældre) med en spiseforstyrrelse kan deltage i projektet. Den eneste fordring er, at den unge har lyst til at være sammen med sig selv og andre i naturen og har lyst til at få inspiration til friluftsliv og erfare, om oplevelser i naturen med fx roning, fiskeri, team building, tillids- og problemløsende aktiviteter, skrive dagbog, madlavning over bål, vandring og lejrliv kan hjælpe den unge i forhold til spiseforstyrrelsen. I projektet tages der hensyn til den enkeltes forudsætninger, og det vil være sådan, at de tre typer spiseforstyrrelser danner grupper hver for sig.

Praktisk information

Projektet løber af stablen i foråret 2006 i april og maj og igen til efteråret 2006. Alle interesserede kan henvende sig for information og tilmeldinger til: Hans Jørgen Fisker hjf@kvl.dk tlf. 3528 1815 eller Center for Ungdomsforskning Tine Filges tfi.ild@dpu.dk tlf. 8888 9604. Ønskes information om AIDA kan der rettes henvendelse til aida@aidaclinic.dk tlf. 3331 8228.

Bogomtaler

Det svære ungdomsliv

Af Niels-Henrik M. Hansen

Denne gang har redaktionen modtaget 3 bøger, som kort vil blive omtalt i det følgende. To af bøgerne er ungdomsromaner, der fra hver deres udgangspunkt sætter fokus på det "svære" ungdomsliv, og henvender sig til henholdsvis kvindelige og mandlige læsere. Endelig er der en omtale af bogen "Ung og forladt. Når forældrene dør for tidligt", som belyser, hvad der sker, når et barn eller en ung mister en eller begge forældre.

Søster (kære) søster

Roman af Ulla Taylor

Romanen "Søster (kære) søster" er bygget op omkring en brevudveksling mellem to søstre – Malene og Mie. Igennem deres brevudveksling oprulles deres indbyrdes forhold, og forholdet til deres forældre. Tidsmæssigt finder romanen sted i 1980'erne, og den er centreret omkring deres oplevelser på det lokale gymnasium. De to søstre er i udgangspunktet meget forskel-

lige. Den ene er den søde, stille og flittige, hvor den anden er populær, udadvendt og festlig. De er på samme tid konkurrenter og hinandens spejlbilleder.

Ved romanens begyndelse er den ældste søster i USA, og den yngste er netop udskrevet fra hospitalet. Det står ikke klart hvorfor, men det udfoldes gennem brevvekslingen, hvor de centrale elementer er de to søstres forhold til forældrene og den fyr, de begge er forelskede i.

Tidsmæssigt er vi som nævnt i 1980'erne, og det præger romanen på nogle områder. Bl.a. er et af de væsentlige elementer i bogen centreret omkring organiseringen af årets Operation Dagsværk. Omvendt kan man sige, at de problemstillinger der berøres, er af mere almengyldig karakter, og at bogen derfor er relevant. Ironisk kan man måske fristes til at tilføje, at bogen tidsmæssigt må placeres i 1980'erne før udbredelsen af email, som det centrale kommunikationsmiddel.

Romanens form som en brev-korrespondance er både en styrke og en svaghed. Det er en styrke i det, at det er spændende at læse, ligesom det gør det nemt at følge med i pigernes udvikling. Samtidig er det en svaghed i det, at ikke alle begivenheder bliver beskrevet lige grundigt. Personskildringen bliver en smule overfladisk, idet hovedpersoner jo netop kender hinanden på forhånd, og derfor nøjes med at beskrive hinanden i noget, der nogle gange kan være mistænkelig tæt på klicheer. Men alt i alt en tilgængelig bog, der formentlig mest vil tiltale kvindelige læsere.

"Søster (kære) søster" er udgivet af forlaget Ries (www.riesforlag.dk) og er på gaden nu.

ISBN 87-91318-21-1

Urørt

Af Aage Rais-Nordentoft

I denne bog er vi ovre i en helt anden boldgade end i den foregående bog. Hvor "Søster (kære) søster" måske mest var rettet mod piger er "Urørt" noget mere konkret og direkte. Forfatteren Aage Rais-Nordentoft, som bl.a. er kendt for hans instruktion af ungdomsfilmen "2 ryk og en aflevering" (2003), har med bogen ønsket, at "...det skulle være en ganske seksuel historie".

Det ønske får han til fulde indfriet. Bogen, som er Rais-Nordentoft debutroman, lægger ud med en gang fællesonani og fortsætter til fulde i samme spor gennem resten af bogen.

Hovedpersonerne er vennerne Jacob og Mikkel samt Mikkels søster, Kamilla. Jacob går i gymnasiet, Mikkel arbejder som "computernørd" i et lokalt firma, og Kamilla går i folkeskolen. Igenem bogen følger vi Jacob og Mikkels forsøg på at erobre pigerne, og Jacob og Kamillas spirende forelskelse i hinanden.

Ved bogens begyndelse får Jacob besked om, at hans ansøgning om et studieophold i USA er blevet godkendt. Denne glædelige lejlighed benytter hans forældre til at meddele ham, at de skal skilles, da de er vokset fra hinanden.

Chokeret flygter Jacob over til vennen Mikkel, der ikke er hjemme. Men det er Mikkels søster, Kamilla, og hun griber chancen for at trøste Jacob, hvorefter de ender i seng sammen. Samtidig har vennen Mikkel problemer med sin seksualitet. Han er mere tiltrukket af Jacob end pigerne, men kæmper imod disse "forbudte" tanker igennem bogen.

Bogen er let at læse, og der sker en masse, især for husarerne. Man fornemmer Rais-Nordentofts baggrund indenfor filmbranchen i bogens opbygning, som er kontant?, skarpt klippet og uden nogle dikkedarer. Der er kort sagt smæk for skillingen.

Det er klart en bog, der er rettet mod drenge, som ikke vil studse over de firkantede beskrivelser og rationaler, der ligger bag hovedpersonernes handlinger, og som kan efterlade andre læsere noget bekymrede for mandekønnets fremtid.

"Urørt" er udkommet på forlaget Ries (www.riesforlag.dk).

ISBN 87-91318-23-8

Ung og forladt – når forældrene dør for tidligt

Af Helle Vincentz og Preben Engelbrekt

Bogen "Ung og forladt – når forældrene dør for tidligt" er skrevet af journalisten Helle Vincentz, som selv har oplevet at miste sine forældre i en tidlig alder. Faderen begik selvmord, da hun var otte år gammel og moderen døde af kræft, da Helle Vincentz var 23 år gammel.

I bogen beskriver hun, hvordan det var at miste forældrene – chokket, ensomheden og kriserne – og hvordan hun formåede at komme videre.

Bogens første to kapitler beskriver på en gripende måde, hvorledes Helle mister først sin far og så senere sin mor. Derefter tages der fat på tiden efter – at få sagt farvel og komme videre med livet selvom det gør meget ondt.

Det er en rigtig god bog. Selvom titlen lægger op til det helt store melodrama, er der i stedet tale om en velskrevet, nøgtern og til tider knu-

gende bog, der beskriver noget af det sværeste en ung kan komme ud for, og gør det på en god og vedkommende måde.

Hvert af kapitlerne i bogen er efterfulgt af en kommentar ved psykoterapeuten Preben Engelbrekt, som er centerleder i rådgivningscentret Unge & Sorg. Selvom man kunne frygte, at disse kommentarer ville blive en slags facitliste og løftet pegefingere, fungerer de ganske godt, og virker næsten som små refleksionsrum imellem de enkelte kapitler.

"Ung og forladt – når forældrene dør for tidligt" er udkommet på Kroghs Forlag.

ISBN 87-624-0686-8

UNGDOMSFORSKNING

- et tidsskrift

UDGIVES AF Center for Ungdomsforskning ved Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet og udkommer **FIRE GANGE OM ÅRET**.

Ungdomsforskning henvender sig til alle, der beskæftiger sig med unge.

Hvert nummer **SÆTTER FOKUS PÅ** et bestemt emne. Siden tidsskriftet blev søsat i marts 2002, er en række **FORSKELLIGE EMNER** blevet belyst: ungdomsuddannelser, sex, risiko, forbrug, kriminalitet, unge i periferien, miljø, rusmidler, sorg, samt ung-til-ung som metode.

Artiklerne **SKRIVES AF** forskere, praktikere og politikere indenfor området.

Du kan **BESTILLE** tidsskriftet på ungdomsforskning@lld.dk og finde yderligere oplysning om tidsskriftet og Center for Ungdomsforskning på www.cefu.dk.

Center for Ungdomsforskning

Center for Ungdomsforskning (CeFU) er en forskningsenhed ved Learning Lab Denmark, Danmarks Pædagogiske Universitet. Centrets formål er at analysere forhold omkring unges deltagelse i samfundet, og koordinere viden og faktuelle oplysninger om unge. Centret tager i sin forskning udgangspunkt i de unges livsstil og i de brydninger, som præger hverdagen i uddannelsesinstitutioner, demokratiske organisationer og på arbejdsmarkedet.

Center for Ungdomsforskning er udviklet som en ny konstruktion inden for universitetsverdenen. Centret er tæt knyttet til en forening med medlemmer fra forskellige centrale institutioner, organisationer og virksomheder i Danmark.

Center for Ungdomsforskning modtager gerne henvendelser fra alle med interesse i ungdomsforskning. CeFU hjælper også med henvisninger og rådgivning. Hvis det passer ind i vores profil og almene interesser, kan vi igangsætte både smalle, målrettede undersøgelser og større undersøgelser. Der er også mulighed for at samarbejde med CeFU gennem samfinansierede ph.d.-stipendier eller søge om medlemskab af foreningen bag CeFU. Endelig udfører vi også foredrags- og konsulentvirksomhed i begrænset og prioriteret omfang.

Foreningen Center for Ungdomsforskning medlemmer er: Beskæftigelsesministeriet - BUPL (Forbundet for pædagoger og klubfolk) - Videnscenter for Ungdomspædagogik og Ungdomsdidaktik - Danmarks Idræts-Forbund - Dansk Industri - Dansk Metal - Dansk Ungdoms Fællesråd - Danske Gymnastik- og Idrætsforeninger - Forsvarets personaletjeneste - Frie Kostskolers Fællesråd - Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd - GODA (Foreningen Gode Alkoholdninger) - Gymnasieskolernes Lærereforening - HK-Danmark - Københavns Kommune, Uddannelses- og Ungdomsforvaltningen - Novo Nordisk A/S - Rigspolitiet - Socialministeriet - 3F (Fagligt Fælles forbund) - Uddannelsesnævnet - Undervisningsministeriet - TrykFonden - UU-centrene region Sjælland - UU-netværk 9.

REDAKTØREN

R.I.P. Interrail
Af Niels-Henrik M. Hansen

UNGES REJSER

Ude er godt, hjemme er bedst
Af Niels-Henrik M. Hansen og Tine Filges

Trækfugle vender altid hjem
Af Firouz Gaini

Backpacker non-stop!
Af Sarah Holst Kjær

Unge rejser - fra Tjæreborg til Thailand
Af højniveauholdet i samfundsfag, Sorø Akademi

Fra Køge til Delhi
Af Anne E. Jensen

Den indre rejse - unge som frivillige i 3. verdens lande
Af Mette Katja Marcussen

AKTUEL FORSKNING

Fritidsaktiviteter og spiseforstyrrelser
Af Tine Filges

BOGOMTALE

Det svære ungdomsliv
Af Niels-Henrik M. Hansen

CENTER FOR UNGDOMSFORSKNING

Learning Lab Denmark // Danmark Pædagogiske Universitet // Tuborgvej 164 // DK-2400 Kbh. NV
tel +45 88 88 99 33 // fax +45 88 88 99 28 // cefu@lld.dk // www.cefu.dk